

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Diplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije

**RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE USPJEŠNOSTI
POSLOVANJA NEŽIVOTNIH OSIGURANJA**

Diplomski rad

Antonio Mladar

Zagreb, rujan, 2019.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Diplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije

**RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE USPJEŠNOSTI
POSLOVANJA NEŽIVOTNIH OSIGURANJA
ACCOUNTING TREATMENT OF BUSINESS PERFORMANCE
OF NON-LIFE INSURANCE COMPANIES**

Diplomski rad

Antonio Mladar, 0065035187

Mentor: prof. dr. sc. Vesna Vašiček

Zagreb, rujan, 2019.

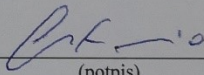
ANTONIO MLADAR
Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je DIPLOMSKI RAD
(vrsta rada)
isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, 11.9.2019.

(potpis)

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

U ovom radu prikazana su temeljna obilježja i zakonodavni okvir osiguravajućih društava, način na koji posluju te računovodstveno praćenje uspješnosti njihovog poslovanja, s naglaskom na neživotna osiguranja. Osiguravajuća društva specifične su financijske institucije čija je osnovna djelatnost pružanje ekonomske zaštite od rizika koji mogu pogoditi pojedince ili imovinu. Osim sklapanja ugovora o osiguranju i likvidacije šteta koje su se dogodile, važni su institucionalni investitori koji ulažu značajna sredstva na financijskom tržištu. Prihodi i rashodi koje generiraju takvim aktivnostima odrednica su njihove uspješnosti poslovanja. Stoga se ovaj rad fokusira na računovodstveno praćenje i vrste prihoda i rashoda neživotnih osiguranja te način utvrđivanja financijskog rezultata poslovanja i implikacije koje taj rezultat ima na daljnje poslovanje osiguravajućeg društva.

Ključne riječi: osiguravajuća društva, računovodstvo, prihodi, rashodi, financijski rezultat poslovanja

ABSTRACT AND KEY WORDS

This thesis shows main characteristics and legislative framework of insurance companies, the way they operate and accounting treatment of their business performance, with emphasis on non-life insurance. Insurance companies are specific financial institutions whose core business is to offer protection against the risks that can have economic impact on individuals or property. Besides concluding insurance contracts and adjusting claims that happened, they are important institutional investors that invest significant funds in financial market. Income and expenses, that such activities generate, define their business performance. This thesis focuses on accounting treatment and categories of income and expenses of non-life insurance companies, the way financial result is determined and the impact that result has on further business activity of insurance companies.

Key words: insurance companies, accounting, income, expenses, financial performance

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. ZAKONODAVNI I REGULATORNI OKVIR POSLOVANJA I FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA	4
2.1. Pojam, značaj i funkcije osiguranja	4
2.1.1. Povijesni razvoj osiguranja	4
2.1.2. Pojam i značaj osiguranja	5
2.1.3. Funkcije osiguranja.....	8
2.2. Kriteriji klasifikacije i osnovna obilježja pojedinih vrsta osiguranja	10
2.3. Nacionalni zakoni i pravilnici o osiguranju	14
2.3.1. Zakon o osiguranju	15
2.3.2. Zakon o računovodstvu.....	17
2.3.3. Popratni propisi temeljem Zakona o osiguranju	18
2.4. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja.....	20
2.4.1. MSFI 4 – Ugovori o osiguranju	20
2.4.2. Novi MSFI 17 – Ugovori o osiguranju	21
2.5. Nova pravila solventnosti, izvještavanja i upravljanja rizikom - <i>Solvency II</i>	22
3. POSLOVANJE I FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE NEŽIVOTNIH OSIGURANJA.....	25
3.1. Preuzimanje rizika kao temelj poslovanja osiguravajućih društava	25
3.1.1. Pojam, vrste i obilježja rizika.....	25
3.1.2. Poslovni rizici društava za osiguranje.....	27

3.1.3. Sustav upravljanja rizicima u osiguravajućim društvima	29
3.2. Sklapanje ugovora o osiguranju.....	30
3.2.1. Temeljna obilježja i načela ugovora o osiguranju	30
3.2.2. Isprave u osiguranju.....	31
3.2.3. Sklapanje ugovora o osiguranju i obveze stranaka	33
3.3. Utvrđivanje štete i isplata osigurnine – likvidacija štete	34
3.3.1. Prijava štete.....	35
3.3.2. Procjena visine štete.....	35
3.3.3. Utvrđivanje obveze osiguratelja	36
3.3.4. Likvidacija štete	37
3.4. Formiranje osigurateljnih pričuva.....	38
3.4.1. Pričuve za prijenosne premije.....	39
3.4.2. Pričuve šteta	40
3.4.3. Pričuve za bonuse i popuste.....	41
3.4.4. Pričuve za kolebanje šteta.....	41
3.5. Kreiranje investicijskog portfelja.....	42
3.6. Financijsko izvještavanje osiguravajućih društava	44
3.6.1. Izvještaj o financijskom položaju (bilanca)	46
3.6.2. Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti	47
3.6.3. Izvještaj o novčanim tokovima	48
3.6.4. Izvještaj o promjenama kapitala	49
3.6.5. Bilješke uz financijske izvještaje.....	50
4. RAČUNOVODSTVENO EVIDENTIRANJE PRIHODA I RASHODA NEŽIVOTNIH OSIGURANJA	52
4.1. Priznavanje i mjerenje prihoda i rashoda.....	52

4.2. Prihodi neživotnih osiguranja	55
4.2.1. Zarađene premije u osiguranju.....	57
4.2.2. Prihodi od ulaganja	60
4.3. Rashodi neživotnih osiguranja.....	63
4.3.1. Tehnički rashodi.....	64
4.3.2. Režijski rashodi.....	66
4.3.3. Troškovi financijskih ulaganja.....	68
4.4. Utvrđivanje financijskog rezultata poslovanja.....	69
4.4.1. Završne računovodstvene kontrole	70
4.4.2. Redoslijed utvrđivanja financijskog rezultata poslovanja	71
4.4.3. Utvrđivanje porezne osnovice i porezne obveze	72
4.4.4. Utvrđivanje i raspodjela dobiti.....	73
4.4.5. Ostvarivanje gubitka	75
5. ZAKLJUČAK	76
POPIS LITERATURE	78
POPIS TABLICA	81
POPIS SLIKA	81
ŽIVOTOPIS.....	82

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Suvremeno gospodarstvo nije moguće zamisliti bez djelatnosti osiguranja koja se očituje u pružanju ekonomske zaštite od određenih situacija odnosno opasnosti koje mogu ugrožavati pojedince i imovinu. Iako se gospodarski i društveni značaj osiguranja veže upravo uz funkciju zaštite, društva za osiguranje imaju i druge značajne funkcije i uloge poput razvoja gospodarstva, očuvanja ekonomske stabilnosti, mobilizacije i alokacije financijskih sredstava te socijalne uloge. S obzirom na važnost i složenost poslovanja osiguravajućih društava, ne čudi cijeli niz zakona i pravilnika kojima se regulira obavljanje ove djelatnosti.

Kompleksnost djelatnosti osiguranja determinira nužnost promatranja i praćenja osiguranja s različitih aspekata. Osim temeljnih poslovnih procesa, za uspješno poslovanje i razvoj osiguravajućih društava nužni su i procesi podrške gdje značajnu ulogu zauzimaju računovodstvo i poslovno izvješćivanje. Računovodstvo osiguravajućih društava vrlo je specifično u odnosu na ostale poslovne subjekte. Ono što dodatno naglašava računovodstvenu posebnost osiguravajućih društava su razlike koje postoje unutar same djelatnosti u evidentiranju i tretmanu temeljnih računovodstvenih kategorija i financijskog izvještavanja kod životnih, neživotnih i kompozitnih osiguravajućih društava.

Zbog svega navedenog, a radi boljeg razumijevanja poslovanja i specifičnosti računovodstva osigurateljne djelatnosti, cilj ovog rada je prezentirati važnost koju osiguravajuća društva imaju u današnjem gospodarstvu kroz temeljne poslovne, financijske i investicijske aktivnosti koje obavljaju te prikazati računovodstveno praćenje poslovanja neživotnih osiguranja putem prihoda i rashoda neživotnih osiguranja koji proizlaze iz takvih aktivnosti i utvrđivanja financijskog rezultata poslovanja. Naglasak je na neživotnim osiguranjima kao najzastupljenijoj kategoriji osiguranja na hrvatskom tržištu.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci koji su korišteni za izradu ovog rada prikupljeni su iz sekundarnih izvora podataka koji su dostupni u stručnoj literaturi kao što su knjige i članci u znanstvenim časopisima na temu poslovanja osiguranja i računovodstva osiguravajućih društava, zatim iz zakona i pripadajućih pravilnika, uputa i mišljenja s naglaskom na Zakon o osiguranju i pravilnike Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga te iz Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja i novog regulatornog okvira *Solvency II*.

Za potrebe istraživanja i obrade podataka korištene su sljedeće metode: deskriptivna metoda koja podrazumijeva jednostavno opisivanje činjenica, procesa i predmeta, ali bez znanstvenog tumačenja, komparativna metoda putem koje se uspoređuju činjenice, procesi i odnosi i utvrđuju se njihove sličnosti i razlike, metoda klasifikacije koja podrazumijeva raščlanjivanje općeg pojma na jednostavnije pojmove, metoda kompilacije putem koje se preuzimaju tuđi rezultati znanstvenoistraživačkog rada, zaključci i stavovi te metoda sinteze koja predstavlja postupak znanstvenog istraživanja putem spajanja dijelova ili elemenata u cjelinu.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Struktura rada podijeljena je na pet poglavlja, uključujući uvod i zaključak.

U uvodnom dijelu rada definirani su predmet i cilj rada, navedeni su izvori i metode prikupljanja podataka te je ukratko opisana struktura cijelog rada.

U drugom poglavlju rada definiran je pojam osiguranja i opisane su najvažnije značajke osiguranja i njegove funkcije. Navedeni su kriteriji klasifikacije i vrste pojedinih oblika osiguranja te su prezentirani najvažniji dijelovi zakona i pripadajućih pravilnika koji reguliraju poslovanje osiguravajućih društava. Također su navedene odredbe Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja koji se odnose na ugovore o osiguranju i novi zahtjevi koje pred osiguratelje stavlja *Solvency II*.

Treći dio rada obrađuje poslovanje i financijsko izvještavanje osiguravajućih društava s naglaskom na neživotna osiguranja. Objašnjena je važnost koju preuzimanje rizika ima u poslovanju osiguravajućih društava te su prezentirane njihove temeljne aktivnosti kao što su sklapanje ugovora o osiguranju, utvrđivanje štete i isplata osigurnine, formiranje pričuva i kreiranje investicijskog portfelja. Također su navedene specifičnosti financijskog izvještavanja neživotnih osiguranja i njihovih financijskih izvještaja.

Četvrto poglavlje rada odnosi se na računovodstveno praćenje prihoda i rashoda neživotnih osiguranja. Najprije su objašnjeni standardi i politike vezane za priznavanje i mjerenje prihoda i rashoda, a zatim su obrađene specifične vrste prihoda i rashoda koje u svom poslovanju generiraju neživotna osiguranja te način na koji neživotna osiguranja utvrđuju financijski rezultat poslovanja i raspoređuju dobit.

Posljednji dio rada sadrži osvrt na cjelokupan rad te su dana zaključna razmatranja.

2. ZAKONODAVNI I REGULATORNI OKVIR POSLOVANJA I FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA

2.1. Pojam, značaj i funkcije osiguranja

2.1.1. Povijesni razvoj osiguranja

Institut osiguranja, kakvog poznajemo u današnjem obliku, prošao je dug razvojni put od prvih i najjednostavnijih oblika osiguranja koja su uključivala međusobno pomaganje i raspodjelu šteta do suvremenog organiziranog sustava ekonomske zaštite.

Začeci organiziranog izbjegavanja rizika zabilježeni su još oko tri tisuće godine prije Krista u Kini kada su pri prijevozu robe na rijeci kineski trgovci prekrcavali robu s većih na manje brodove kako bi smanjili rizike potonuća i oštećenja. U slučaju potonuća ili uništenja pojedinačnog broda, vlasnici uspješno prevezene robe bili si dužni dati dio svoje robe kao naknadu trgovcu koji je pretrpio štetu.¹ Od tada pa sve do kraja srednjeg vijeka javljale su se različite ideje osiguranja, primarno u područjima višeg gospodarskog razvoja, a razvojem trgovine i prometa iz talijanskih i jadranskih luka javlja se i pomorsko osiguranje kao prvi značajniji oblik osiguranja.

U novijem vijeku počinje progresivniji razvoj osiguranja zahvaljujući razvoju trgovine i pomorstva, počecima industrijalizacije, izgradnji velikih gradova te usavršavanju metoda statistike i matematike. Sve je to pogodovalo razvoju velikih osiguravajućih društava od kojih se posebno ističe Lloyd iz Londona koji je imao značajan utjecaj na razvoj osiguranja, posebice pomorskog. Lloyd je danas jedan od vodećih osiguratelja koji nudi usluge osiguranja i reosiguranja u preko 200 zemalja svijeta.

Veliki utjecaj na daljnji razvoj osiguranja imalo je reosiguranje koje je osigurateljima omogućilo preuzimanje velikih i složenih rizika. Tako reosiguranje postaje prvi uvjet razvoja suvremenog osiguranja. Zbog toga je i nastala izreka da „svakom dobrom osiguranju prethodi reosiguranje“ i da „nema osiguranja bez reosiguranja.“²

¹ Andrijašević, S. i Petranović, V. (1999) *Ekonomika osiguranja*. Zagreb: Alfa, str. 73

² Bijelić, M. (2002) *Osiguranje i reosiguranje*. Zagreb: Tectus d.o.o., str. 33

2.1.2 Pojam i značaj osiguranja

Suvremeno gospodarstvo nije moguće zamisliti bez djelatnosti osiguranja, a osiguranje je pojam s kojim se svi, u većoj ili manjoj mjeri, svakodnevno susreću. Pojedinci i njihova imovina svakodnevno su izloženi različitim opasnostima koje najčešće nije moguće predvidjeti ni spriječiti. Stoga je djelatnost osiguranja, kao organizirani oblik međusobnog pomaganja prikupljanjem sredstava za štetu koja bi tek mogla nastati, prerasla u jednu od značajnijih djelatnosti koja, osim pružanja ekonomske zaštite svojim članovima, utječe i na razvoj cjelokupnog gospodarstva.³

Pojam osiguranja moguće je promatrati s dva aspekta, kao osiguranje sa stajališta pojedinca i osiguranje sa stajališta društva:

- Osiguranje sa stajališta pojedinca je gospodarski instrument kojim pojedinac zamjenjuje mali određeni iznos (premiju osiguranja) za veliki neizvjestan financijski gubitak (neizvjesnost od koje se osiguravamo) koji bi postojao kada ne bi bilo osiguranja.⁴
- Osiguranje sa stajališta društva je gospodarski instrument za smanjivanje i uklanjanje rizika procesom kombiniranja dovoljnog broja izlaganja istovjetnim rizicima, kako bismo mogli predvidjeti gubitke za promatranu skupinu kao cjelinu.⁵

U najširem smislu, osiguranje se može definirati kao „ekonomski institut društvenog i gospodarskog života kojim se zaštićuje pojedinac, poslovni subjekti gospodarski razvoj od ekonomskih štetnih posljedica prirodnih sila i nesretnog slučaja.“⁶

S obzirom da su osiguranici izloženi brojnim rizicima, zadatak osiguranja je da te rizike preraspodijeli na sve osiguranike te oštećeniku isplati odgovarajuću naknadu za pretrpljenu štetu ili odgovarajući iznos koji je u skladu s uvjetima iz zaključenog ugovora o osiguranju. Iako se vjerojatnost nastupanja štetnog događaja ne može pouzdano utvrditi za pojedinca, to ne vrijedi za veću skupinu pojedinaca gdje se ostvarivanje štetnog događaja može prognozirati uz vrlo veliku vjerojatnost.

³ Klasić, K. i Andrijanić, I. (2013) Osnove osiguranja – načela i praksa. Zagreb: TEB – poslovno savjetovanje d.o.o., str. 10

⁴ Vaughan, E. i Vaughan, T. (2000) Osnove osiguranja – upravljanje rizicima. Zagreb: MATE, str. 16

⁵ Ibidem., str. 23

⁶ Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007) Osiguranje i rizici. Zagreb: RRiF plus d.o.o., str. 22

„Stoga se može govoriti o dvama temeljnim obilježjima osiguranja:

- a) prijenos rizika od pojedinca na skupinu ili zajednicu rizika (podrazumijeva svijest pojedinaca o ugroženosti od opasnosti od kojih se efikasnije mogu zaštititi ako se u što većem broju uključe u sustav osiguranja),
- b) raspodjela gubitaka na izjednačenoj osnovi na sve članove skupine (podrazumijeva sustav raspodjele nastalih gubitaka na sve osiguranike i pokriće tih gubitaka u obliku premija koje uplaćuju osiguranici).“⁷

Za uspješno razumijevanje funkcioniranja osiguravajućih društava, nužno je poznavati osnovne sudionike u poslovima osiguranja te osnovne pojmove osiguranja.

Osnovni sudionici u poslovima osiguranja su:⁸

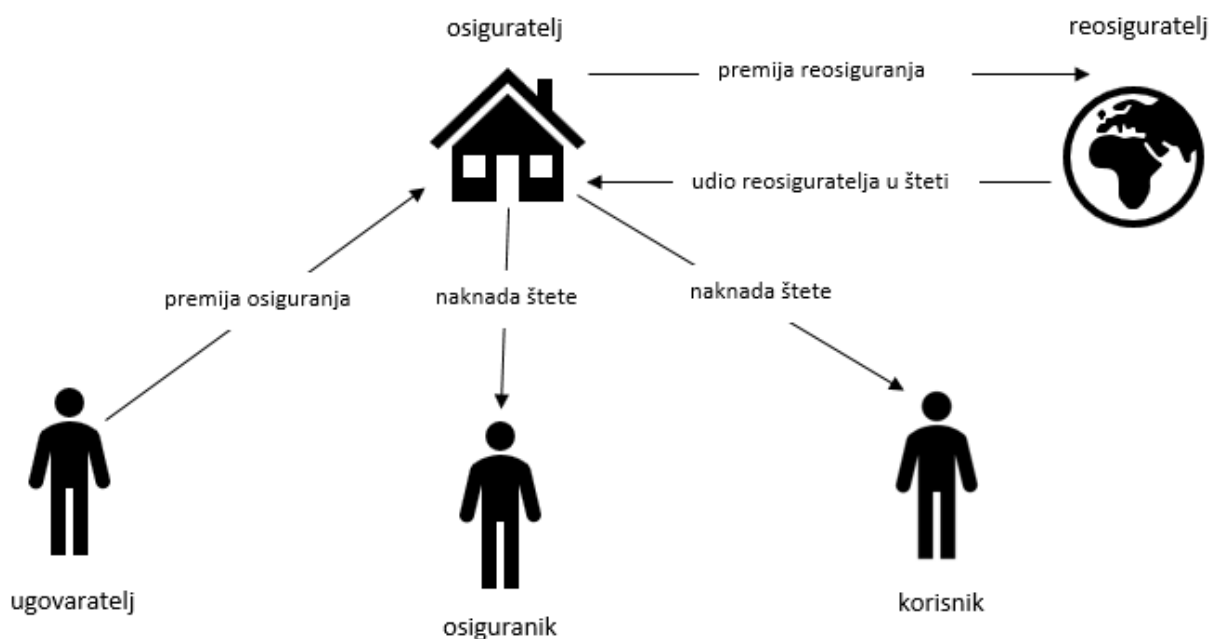
- **Ugovaratelj osiguranja** je pravna ili fizička osoba koja s osigurateljem sklopi ugovor o osiguranju te plaća premiju osiguranja, no ne mora imati pravo na osigurninu.
- **Osiguranik** je osigurana osoba. Kod ugovaranja osiguranja imovine za vlastiti račun ugovaratelj osiguranja je ujedno i osiguranik, a kod ugovaranja za tuđi račun osiguranik može biti jedna ili više trećih osoba. Kod osiguranja života, osiguranik je osoba na čiji se život sklapa polica osiguranja, a u slučaju kada ugovaratelj osiguranja i osiguranik nisu iste osobe, za sklapanje police koja se odnosi na slučaj smrti nekog trećeg potrebna je pisana suglasnost osiguranika.
- **Korisnik osiguranja** je pravna ili fizička osoba koja ima pravo na naknadu štete temeljem ugovora o osiguranju ukoliko nastupi osigurani slučaj. Ukoliko je ugovorom o osiguranju određeno više korisnika, osigurnina se dijeli među korisnicima.
- **Osiguratelj** je pravna osoba koja na tržištu osiguranja pruža uslugu osiguranja odnosno obavlja poslove osiguranja i za to posjeduje valjanu dozvolu.
- **Reosiguratelj** je pravna osoba koja obavlja poslove reosiguranja kojima se višak rizika iznad samopridržaja društva za osiguranje prenosi na društvo za reosiguranje.

⁷ Ćurak, M i Jakovčević, D. (2007) op. cit., str.21

⁸ Rafaj, J. (2009) Tržište osiguranja. Zagreb: HANFA. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=39205> [11. srpnja 2019.]

Međusobna veza i odnosi između sudionika u poslovima osiguranja prikazani su na sljedećoj slici (Slika 1).

Slika 1: Sudionici u poslovima osiguranja

Izvor: izrada autora prema Klasić, S. i Andrijanić, I. (2013.) Osnove osiguranja – načela i praksa. Zagreb: TEB poslovno savjetovanje d.o.o.

Osnovni pojmovi u osiguranju su:⁹

- **Ugovor o osiguranju** je ugovor obveznog prava kojim se osiguratelj obvezuje ugovaratelju osiguranja, osiguraniku ili korisniku osiguranja isplatiti osigurninu ako nastane osigurani slučaj, a ugovaratelj osiguranja obvezuje je osiguratelju platiti premiju osiguranja.
- **Polica osiguranja** je pisana isprava o sklopljenom ugovoru o osiguranju. U polici moraju biti navedeni: ugovorne strane, osigurana osoba, stvar ili drugi predmet osiguranja, rizik obuhvaćen osiguranjem, trajanje osiguranja i vrijeme pokrića, iznos osiguranja, premija, datum izdavanja police i potpisi odgovornih strana.
- **Premija osiguranja** je novčani iznos koji ugovaratelj osiguranja plaća osiguratelju temeljem sklopljenog ugovora o osiguranju.

⁹ Hrvatski ured za osiguranje (2014) Čemu zapravo služi osiguranje? Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje. Dostupno na: https://issuu.com/huos/docs/cemuzapravsluziosiguranjepdf_2016_f38b627169aac5?e=1710601/34131557 [11. srpnja 2019.]

- **Osigurani slučaj** je događaj prouzročen osiguranim rizikom
- **Osigurani rizik** mora biti budući, neizvjestan i nezavisan od isključive volje ugovaratelja osiguranja ili osiguranika
- **Osigurnina** je novčani iznos koji se osiguratelj obvezuje isplatiti ugovaratelju osiguranja, osiguraniku ili korisniku osiguranja. Kod imovinskih osiguranja, osigurnina je naknada za štetu, a kod životnih osiguranja to je ugovorena svota.
- **Svota osiguranja** je iznos na koji je neka stvar, imovinski interes ili osoba osigurana. Svota osiguranja predstavlja maksimalnu obvezu osiguratelja.

2.1.3. Funkcije osiguranja

Zadaće i ciljevi koje šira društvena zajednica postavlja suvremenom sustavu osiguranja determiniraju njegove najvažnije funkcije. Funkcije osiguranja dijele se u dvije osnovne skupine: osnovne i ostale funkcije.

U osnovne funkcije spadaju:¹⁰

- a) funkcija naknade šteta i isplate osiguranih iznosa
- b) funkcija preventive

Već je naglašeno kako je zadatak osiguranja brojne opasnosti kojima su izloženi osiguranici preraspodijeliti na sve osiguranike te da ugovaratelju osiguranja, osiguraniku, ili korisniku osiguranja isplati naknadu za pretrpljenu štetu. Zaključivanjem osiguranja, osiguranik plaćanjem premije svoje varijabilne troškove pretvara u fiksne troškove, a ekonomske posljedice štetnih događaja prenosi na osiguratelja čime ostvaruje sigurnost u poslovanju i egzistenciji. Na taj način osiguranik uvijek unaprijed zna visinu premije, a to mu omogućuje da sa sigurnim elementima ulazi u financijske planove, kalkulacije ili rashode u okviru budžeta. Niti jedan osiguranik nema tolika financijska sredstva da bi samostalno mogao pokriti najveće štete koje bi mu mogle nastati, stoga on višak rizika prenosi na osiguratelja i na taj način stvara sigurnost u poslovanju i egzistenciji.¹¹

¹⁰ Bijelić, M. (2002) op. cit., str. 26

¹¹ Bijelić, M. i Miletić, V. (2009) Osiguranje (i reosiguranje) u globalizaciji. Ekonomija/Economics, 16(2), str. 314

Druga osnovna funkcija osiguranja je funkcija preventive. Ona se očituje kroz poticanje mjera za smanjenje i sprječavanje mogućnosti nastanka šteta te poticanje osiguranika za provođenje tih mjera. Preventiva se može provoditi na dvije razine:

1. općedruštvena razina koja, primjerice, uključuje mjere za smanjenje mogućnosti nastanka šteta u automobilske odgovornosti, zaštitu djece u prometu ili mjere za izgradnju riječnih nasipa za zaštitu od poplave,
2. pojedinačna razina koja, primjerice, uključuje financiranje mjera za uvođenje zaštite na radu u poslovnim subjektima.¹²

Na provođenje preventive osiguranici se potiču nižim premijama, a izostanak preventivnih mjera ponekad može biti razlogom neprihvatanja u osiguranje.

U ostale funkcije osiguranja spadaju:¹³

- a) socijalna funkcija
- b) razvojna funkcija
- c) antiinflacijska funkcija

Socijalna funkcija očituje se u manjoj eventualnoj obvezi države u pružanju ekonomske pomoći pojedincima i pravnim subjektima u slučaju nastupa štetnih događaja. Pretpostavka za to je dobro razvijeno tržište osiguranja. Stoga će svaka uređena država djelovati na način da se ekonomska zaštita u što većem opsegu ostvaruje putem osiguravajućih društava, a na tragu toga u nekim slučajevima će i subvencionirati dio premije osiguranja.

Zbog specifičnosti poslovanja osiguravajućih društava, oni raspolažu značajnim novčanim sredstvima koje mogu ulagati u različite razvojne programe što se očituje kroz njihovu razvojnu funkciju.

Obavljajući svoju temeljnu djelatnost društva za osiguranje istodobno: prikupljaju viškove suficitarnih jedinica, potiču individualnu štednju, alociraju sredstva deficitarnim sektorima, pridonose razvoju finansijskih tržišta, ulažu u državne i komunalne vrijednosnice te zajednički razvijaju finansijske proizvode s drugim finansijskim institucijama.¹⁴

¹² Klasić, K. i Andrijanić, I. (2013) op. cit., str. 11

¹³ Bijelić, M. (2002) op. cit., str. 26

¹⁴ Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007) op. cit., str. 30

S obzirom da ulaganje sredstava u osiguranje predstavlja odgođenu potrošnju, osiguranja imaju i antiinflacijsku funkciju. Ta funkcija je posebno izražena kod dugoročnih životnih osiguranja budući da tako uložena sredstva ne ulaze odmah u potrošnju te pozitivno djeluju na cijena na način da smanjuju pritisak na rast cijena.

2.2. Kriteriji klasifikacije i osnovna obilježja pojedinih vrsta osiguranja

Klasifikaciju osiguranja moguće je razraditi na osnovi različitih kriterija. Uobičajeno je da regulatori zakonima i pravilnicima uređuju poslove osiguranja što najčešće uključuje i podjelu na skupine i vrste.

Neki od kriterija za podjelu osiguranja su:¹⁵

- način pokrića rizika (premijsko osiguranje, uzajamno osiguranje i socijalno osiguranje)
- način sklapanja ugovora (dobrovoljno osiguranje i obvezno osiguranje)
- predmet osiguranja (osiguranje transporta i kredita, osiguranje imovine u širem smislu, osiguranje osoba)
- srodnost rizika koje pokrivaju (osiguranje imovine u užem smislu, osiguranje motornih vozila, osiguranje transporta i kredita, osiguranje osoba)
- ugovaratelj osiguranja odnosno osiguranik (osiguranje pravnih osoba i osiguranje fizičkih osoba)
- struktura premije osiguranja (riziko osiguranja i mješovita osiguranja)

Način pokrića rizika

Kod **premijskog** osiguranja premija se određuje prema veličini rizika i naplaćuje se unaprijed, a štete se pokrivaju iz unaprijed prikupljenih premija. **Uzajamno** osiguranje tretira početnu uplatu kao predujam, a konačni doprinos koji je potrebno platiti utvrđuje se na kraju trajanja osiguranja. **Socijalnim** osiguranjem pokrivaju se različiti oblici socijalne zaštite u obliku doprinosa.

¹⁵ Andrijašević, S. i Petranović, V. (1999) op. cit., str. 95-97

Način sklapanja ugovora

Dobrovoljno osiguranje sklapa se slobodnom voljom osiguranika i regulirano je Zakonom o osiguranju, dok se **obvezno** osiguranje ugovara se po sili zakona, a regulirano je Zakonom o obveznim osiguranjima u prometu te drugim zakonima.

Srodnost rizika koji se pokrivaju

Ovaj kriterij podjele osiguranja obuhvaća četiri velike vrste osiguranja, od kojih svaka sadržava veći ili manji broj podvrsta:¹⁶

1. **Osiguranje imovine u užem smislu:** osiguranje industrijske i trgovačke djelatnosti, privatna osiguranja, osiguranja poljoprivrede
2. **Osiguranje motornih vozila:** osiguranja od automobilske odgovornosti, kasko osiguranja
3. **Transportna i osiguranje kredita:** kargo osiguranja, kasko osiguranja, kreditna osiguranja
4. **Osiguranja osoba:** osiguranje od nezgode, putno osiguranje, životna osiguranja

Struktura premije osiguranja

Kod **riziko** osiguranja ugovaraju se isplate osiguranih iznosa osiguranicima kojima se dogodio osigurani slučaj prema ugovoru o osiguranju, primjerice kod životnog osiguranja za slučaj smrti. **Mješovito** osiguranje sadržava i riziko premiju i štednu premiju, a tipičan primjer takvog osiguranja je osiguranje života za slučaj smrti i doživljenja.

S obzirom da su statistički podaci nužan preduvjet razvoja osigurateljnih proizvoda, uvedena je konvencija kojom se jedna od podjela prihvaća kao standard kako bi se ti podaci mogli lakše prikupljati. Direkcija za nadzor društava za osiguranje propisala je podjelu definiranu smjernicama Europske unije kao obveznu za sve osiguratelje. Pravilnikom o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja koji je propisala Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) propisuje se raspored rizika po skupinama osiguranja, podskupinama osiguranja, linijama poslovanja te vrstama osiguranja unutar skupina osiguranja.

¹⁶ Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007) op. cit., str. 117

Skupine osiguranja su:¹⁷

- a) neživotna osiguranja
- b) životna osiguranja

Tablica 1: Vrste osiguranja unutar skupine neživotnih osiguranja

NEŽIVOTNA OSIGURANJA	
01.	osiguranje od nezgode
02.	zdravstveno osiguranje
03.	osiguranje cestovnih vozila
04.	osiguranje tračnih vozila
05.	osiguranje zračnih letjelica
06.	osiguranje plovila
07.	osiguranje robe u prijevozu
08.	osiguranje od požara i elementarnih šteta
09.	ostala osiguranja imovine
10.	osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila
11.	osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica
12.	osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila
13.	ostala osiguranja od odgovornosti
14.	osiguranje kredita
15.	osiguranje jamstava
16.	osiguranje raznih financijskih gubitaka
17.	osiguranje troškova pravne zaštite
18.	osiguranje pomoći (asistencija)

Izvor: izrada autora prema Pravilniku o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja, Narodne novine, 23/16 (42/19), čl. 5.

¹⁷ Narodne novine: Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja. Zagreb: Narodne novine d.d., 23/16 (42/19), čl. 2.

Tablica 1 prikazuje vrste osiguranja unutar skupine neživotnih osiguranja. U skupinu neživotnih osiguranja ulazi 18 vrsta osiguranja. Navedene vrste osiguranja mogu pružati društva koja su registrirana za obavljanje poslova neživotnih osiguranja te društva koja su registrirana za obavljanje poslova neživotnih i životnih osiguranja (kompozitna društva).

Osnovna obilježja neživotnih osiguranja su:¹⁸

- ugovor o osiguranju se, u pravilu, sklapa na jednu godinu
- ukoliko je osiguranje sklopljeno kao višegodišnje ili dugoročno tada se obnavlja svake godine dok se premija može, ali i ne mora mijenjati svake godine
- ugovor je na snazi i nakon nastale štete (osim u slučaju smrti kod osiguranja od nezgode)
- može se dogoditi više šteta po jednoj polici
- moguća je razlika u visinama šteta s obzirom da štete nisu poznate prilikom sklapanje ugovora, a u nekim slučajevima čak ni u trenutku nastanka štete
- ne postoji štedna komponenta
- zaračunata bruto premija je policirana premija
- računa se prijenosna premija

Tablica 2: Vrste osiguranja unutar skupine životnih osiguranja

ŽIVOTNA OSIGURANJA	
01.	životna osiguranja
02.	rentno osiguranje
03.	dopunska osiguranja uz osiguranje života
04.	osiguranje za slučaj vjenčanja ili sklapanja životnog partnerstva ili rođenja
05.	osiguranje života i rentno osiguranje kod kojih ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja
06.	tontine
07.	osiguranje s kapitalizacijom isplate

Izvor: izrada autora prema Pravilniku o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja, Narodne novine, 23/16 (42/19), čl. 6.

¹⁸ Vašićek, V. (2019) RFI – računovodstvo osiguravajućih društava. Predavanje. Zagreb: Ekonomski fakultet

Tablica 2 prikazuje vrste osiguranja unutar skupine životnih osiguranja. U skupinu životnih osiguranja ulazi 7 vrsta osiguranja. Navedene vrste osiguranja mogu pružati društva koja su registrirana za obavljanje poslova životnih osiguranja te društva koja su registrirana za obavljanje poslova životnih i neživotnih osiguranja (kompozitna društva).

Osnovna obilježja životnih osiguranja su:¹⁹

- ugovor o osiguranju se, u pravilu, sklapa na više godina
- osigurava rizik od smrti ukoliko nastupi tijekom trajanja osiguranja
- visina premije za cijelo vrijeme trajanja osiguranja je ista
- posjeduju štednu komponentu
- isplaćuje se nadoknada u obliku isplate štete zbog nastupa osiguranog slučaja ili u obliku isplate ugovorene svote prilikom doživljenja
- zaračunata bruto premija je naplaćena premija
- ne računa se prijenosna premija
- većina država omogućuje porezne olakšice na životna osiguranja

2.3. Nacionalni zakoni i pravilnici o osiguranju

Za razvoj tržišta osiguranja važna je stabilnost financijskog sustava, a zbog specifičnih usluga i funkcija koje osiguravajuća društva obavljaju nužna je kvalitetna regulacija i nadzor nad njihovim poslovanjem. Postoji niz zakona i pravilnika kojima se uređuje djelatnost osiguranja u Republici Hrvatskoj.

Djelatnost osiguranja uređuju sljedeći zakonski propisi:

- Zakon o osiguranju (NN, br. 30/15, 112/18)
- Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (NN, br. 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14)
- Zakon o obveznim odnosima (NN, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18)
- Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (NN, br. 140/05, 154/11, 12/12)

¹⁹ Vašićek, V. (2019) op. cit., str. 21

- Zakon o trgovačkim društvima (NN, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19)
- Zakon o računovodstvu (NN, br. 78/15, 134/15, 120/16, 116/18)
- Zakon o reviziji (NN, br. 127/17)
- podzakonski akti doneseni temeljem navedenih zakona

2.3.1. Zakon o osiguranju

Zakon o osiguranju temeljni je zakonski akt koji regulira poslovanje društava za osiguranje i društava za reosiguranje. Novi Zakon o osiguranju stupio je na snagu 1.1.2016. godine i zamijenio je dotadašnji zakon iz 2005. godine. „Ovim se Zakonom²⁰ uređuju:

1. uvjeti za osnivanje, poslovanje i prestanak društava za osiguranje, društava za reosiguranje i društava za uzajamno osiguranje
2. uvjeti pod kojima društva za osiguranje i društva za reosiguranje iz drugih država članica i trećih država mogu obavljati poslove osiguranja, odnosno poslove reosiguranja u Republici Hrvatskoj
3. nadzor društava za osiguranje i društava za reosiguranje u grupi
4. nadzor nad subjektima nadzora
5. povjerenik, reorganizacija, posebna uprava, likvidacija i stečaj društava za osiguranje, društava za reosiguranje i društava za uzajamno osiguranje
6. način izvještavanja EIOPA-e²¹ i Europske komisije i suradnja s drugim nadležnim tijelima
7. zaštita potrošača
8. poslovanje udruženja (pool) osiguranja, odnosno reosiguranja i nacionalnog ureda za osiguranje
9. uvjeti za osnivanje, poslovanje i prestanak obavljanja poslova zastupanja u osiguranju i poslova posredovanja u osiguranju i reosiguranju
10. prekršajne odredbe.“

²⁰ Narodne novine: Zakon o osiguranju. Zagreb: Narodne novine d.d., 30/15 (112/18), čl. 1.

²¹ Europsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje

Zakon definira društvo za osiguranje kao „pravnu osobu sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja obavlja poslove životnog ili neživotnog osiguranja, koja ima odobrenje Agencije²² za obavljanje poslova osiguranja i upisana je u sudski registar nadležnog trgovačkog suda.“

Prema članku 19. Zakona o osiguranju, „društvo za osiguranje može biti osnovano samo kao dioničko društvo, europsko društvo (Societas Europea- SE) ili kao društvo za uzajamno osiguranje.“ Na društvo za osiguranje primjenjuju se odredbe Zakona o trgovačkim društvima, dok se na ugovore o osiguranju primjenjuju odredbe Zakona o obveznim odnosima. Društvo za osiguranje smije obavljati samo poslove osiguranja u onoj vrsti osiguranja za koje ima prethodno odobrenje Agencije za obavljanje tih poslova.

Članak 22. Zakona definira kako „temeljni kapital pri osnivanju društva za osiguranje ne smije biti manji od iznosa apsolutnog praga minimalnog potrebnog kapitala.“ Stoga, temeljni kapital društva za osiguranje ne može biti manji od:

- 19.500.000,00 kuna za društva za neživotno osiguranje,
- 28.860.000,00 kuna za društva za životno osiguranje,
- 28.080.000,00 kuna za društva za reosiguranje
- 48.360.000,00 kuna za društva za osiguranje koja obavljaju poslove životnih i neživotnih osiguranja

Sukladno članku 190. Zakona, „društvo za osiguranje dužno je voditi poslovne knjige, ostalu poslovnu dokumentaciju i evidencije, vrednovati imovinu i obveze te sastavljati i objavljivati godišnje financijske izvještaje i godišnje izvješće sukladno sa Zakonom o trgovačkim društvima, Zakonom o računovodstvu, ovim Zakonom te drugim važećim propisima i standardima struke. Društvo za osiguranje dužno je poslovne knjige i ostalu poslovnu dokumentaciju i evidencije voditi na način koji omogućuje, u bilo koje vrijeme, provjeru posluje li društvo za osiguranje u skladu s važećim propisima i standardima struke.“

Prema članku 192. Zakona, „društvo za osiguranje dužno je Agenciji u roku 15 dana od dana primitka revizorskog izvješća, a najkasnije u roku od četiri mjeseca od isteka poslovne godine na koju se odnose financijski izvještaji dostaviti sljedeća izvješća: revizorsko izvješće o obavljenoj

²² Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA)

reviziji godišnjih financijskih izvještaja te godišnje izvješće i konsolidirano godišnje izvješće u skladu s propisima kojima se uređuje sadržaj tih izvješća.“

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga svojim pravilnicima propisuje oblik i sadržaj financijskih izvještaja, godišnjih izvješća, konsolidiranih godišnjih izvješća kao i način i rokove dostave istih.

2.3.2. Zakon o računovodstvu

Zakonom o računovodstvu uređuje se „računovodstvo poduzetnika, razvrstavanje poduzetnika i grupa poduzetnika, knjigovodstvene isprave i poslovne knjige, popis imovine i obveza, primjena standarda financijskog izvještavanja i tijela za donošenje standarda financijskog izvještavanja, godišnji financijski izvještaji i konsolidacija godišnjih financijskih izvještaja, izvještaj o plaćanjima javnom sektoru, revizija godišnjih financijskih izvještaja i godišnjeg izvješća, sadržaj godišnjeg izvješća, javna objava godišnjih financijskih izvještaja i godišnjeg izvješća, Registar godišnjih financijskih izvještaja te obavljanje nadzora.“²³

Zakonom o računovodstvu društva za osiguranje i društva za reosiguranje klasificirana su kao subjekti od javnog interesa. Subjekt od javnog interesa je Zakonom definiran kao „poduzetnik koji je osnovan sukladno propisima Republike Hrvatske i čiji su vrijednosni papiri uvršteni na uređeno tržište bilo koje države članice kako je određeno zakonom kojim se uređuje tržište kapitala.“

Također, neovisno o kriterijima razvrstavanja poduzetnika (veličina aktive, ukupni prihod i broj zaposlenih) kojima se oni kategoriziraju kao mikro, mali, srednji i veliki poduzetnici, društva za osiguranje i društva za reosiguranje temeljem ovog Zakona klasificiraju se kao veliki poduzetnici.

Veliki poduzetnici i subjekti od javnog interesa dužni su sastavljati i prezentirati godišnje financijske izvještaje primjenom Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.

Osiguravajuća društva, kao veliki poduzetnici, dužna su sastavljati sve vrste godišnjih financijskih izvještaja koji su propisani ovim Zakonom: izvještaj o financijskom položaju (bilanca), račun

²³ Narodne novine: Zakon o računovodstvu. Zagreb: Narodne novine d.d., 78/15 (116/18), čl. 1.

dobiti i gubitka, izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama kapitala te bilješke uz financijske izvještaje.

2.3.3. Popratni propisi temeljem Zakona o osiguranju

Nadzor nad poslovanjem osiguravajućih društava provodi Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA). Ona provodi nadzor nad financijskim tržištima, financijskim uslugama te pravnim i fizičkim osobama koje te usluge pružaju u koje, osim osiguravajućih društava, spadaju i investicijski i mirovinski fondovi, mirovinska osiguravajuća društva, društva za upravljanje investicijskim i mirovinskim fondovima, investicijska društva i izdavatelji vrijednosnim papira, burze, brokeri, investicijski savjetnici. Agencija donosi i niz popratnih propisa na temelju Zakona o osiguranju s ciljem preciznijeg definiranja i provođenja pojedinih odredbi Zakona o osiguranju koji se neposredno odnose na poslovanje osiguravajućih društava. Neki od najznačajnijih propisa vezanih za računovodstvo i financijsko izvještavanje osiguravajuća društva su:

- Pravilnik o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društava za osiguranje odnosno društava za reosiguranje (NN br. 37/16, 96/18, 50/19)
- Uputa za popunjavanje financijskih i dodatnih izvještaja društava za osiguranje odnosno društava za reosiguranje
- Pravilnik o sadržaju redovitih izvješća i izvješća na zahtjev Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (NN br. 13/16, 91/16)
- Pravilnik o minimalnim standardima, načinu obračuna i mjerilima za izračun tehničkih pričuva prema računovodstvenim propisima (NN br. 72/19)
- Uputa za primjenu kontnog plana za društva za osiguranje i društva za reosiguranje

Pravilnik o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društava za osiguranje odnosno društava za reosiguranje

Ovim Pravilnikom²⁴ propisuju se oblik i sadržaj financijskih i dodatnih izvještaja društava za osiguranje, oblik i sadržaj godišnjeg i konsolidiranog godišnjeg izvješća, sadržaj registra imovine

²⁴ Narodne novine: Pravilnik o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društava za osiguranje odnosno društava za reosiguranje. Zagreb: Narodne novine d.d., 37/16 (50/19)

za pokriće tehničkih pričuva te opseg, način i rokovi izvještavanja.

Osim osnovnih financijskih izvještaja, Pravilnikom su propisani i dodatni financijski izvještaji koje su osiguravajuća društva dužna sastavljati kako bi se osigurale dodatne informacije o financijskom položaju, uspješnosti poslovanja i poslovnim aktivnostima. Ukoliko je osiguravajuće društvo matično društvo u grupi dužno je sastavljati konsolidirane financijske izvještaje.

Osiguravajuće društvo dužno je sastavljati financijske izvještaje i dodatne financijske izvještaje za razdoblje poslovne godine. Također, popisuje se obveza kvartalnog sastavljanje bilance, računa dobiti i gubitka i izvještaja o sveobuhvatnoj dobiti te određenih dodatnih izvještaja. Tromjesečne financijske izvještaje društvo je dužno dostaviti Agenciji najkasnije mjesec dana po proteku izvještajnog razdoblja dok se godišnji izvještaji dostavljanju najkasnije četiri mjeseca nakon isteka poslovne godine za koju se izvještaji sastavljaju.

Pravilnik o sadržaju redovitih izvješća i izvješća na zahtjev Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga

Ovim Pravilnikom²⁵ propisuje se sadržaj redovitih izvješća i izvješća na zahtjev Agencije te način i rokovi izvještavanja Agencije. Osiguravajuće društvo dužno je izvještavati Agenciju o:

1. promjeni podataka u sudskom registru za društvo i podružnicu
2. sazivu Glavne skupštine društva
3. stjecanju i izmjeni kvalificiranih udjela u društvu
4. imenovanju ili razrješenju člana uprave, izvršnog direktora i prokurista
5. imenovanju i razrješenju ovlaštenih nositelja ključnih funkcija
6. ulaganjima na temelju kojih je društvo steklo kvalificirani udjel u drugoj pravnoj osobi
7. uvjetima i izmjenama uvjeta za obvezna osiguranja u prometu
8. pritužbama ugovaratelja osiguranja, osiguranika ili korisnika osiguranja

Društvo je također dužno obavještavati Agenciju o tehničkoj podlozi koja se koristi pri izračunu cijene premije životnih osiguranja te je dužno dostaviti popis pravnih i fizičkih osoba koje za društvo obavljaju poslove zastupanja i posredovanja u osiguranju.

²⁵ Narodne novine: Pravilnik o sadržaju redovitih izvješća i izvješća na zahtjev Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga. Zagreb: Narodne novine d.d., 13/16 (91/16), čl. 2.

2.4. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja

Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI) jedinstveni su set kvalitetnih globalnih računovodstvenih standarda i podloga za sastavljanje transparentnih i usporedivih računovodstvenih informacija prezentiranih u obliku temeljnih financijskih izvještaja.²⁶ Pojam MSFI puno je širi od svog izvornog značenja jer osim Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (MSFI 1-16), obuhvaća okvir za sastavljanje financijskih izvještaja i Međunarodne računovodstvene standarde (MRS 1-41) te njihove dopune i tumačenja koji su utvrđeni od strane Europske komisije i objavljeni u službenom listu Europske unije.

Međunarodni standardi financijskog izvještavanja u Republici Hrvatskoj primjenjuju se još od 1993. godine. Obveza primjene standarda financijskog izvještavanja u Republici Hrvatskoj određena je Zakonom o računovodstvu. Iako Zakon o računovodstvu propisuje korištenje Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja i Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, osiguravajuća društva, kao veliki poduzetnici i subjekti od javnog interesa, dužni su sastavljati i prezentirati godišnje financijske izvještaje primjenom Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.

2.4.1. MSFI 4 – Ugovori o osiguranju

Međunarodni standard financijskog izvještavanja 4 – Ugovor o osiguranju na snagu je stupio 1. siječnja 2005. godine, dok je u Republici Hrvatskoj prihvaćen 1. siječnja 2006. godine putem Zakona o osiguranju. Time je označen početak rada na pronalaženju sveobuhvatnog rješenja za računovodstveno praćenje ugovora o osiguranju. Prvi je to međunarodni standard financijskog izvještavanja koji se bavi ugovorom o osiguranju. Standardom se željela poboljšati prezentacija ugovora o osiguranju u financijskim izvještajima te poboljšati priznavanje i mjerenje ugovora o osiguranju.

²⁶ Mamić Sačer, I. i Ramač Posavec, S. (2012) Analiza problema praktične primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja u Republici Hrvatskoj. *Ekonomski pregled*, 63 (9-10), str. 542

„Cilj ovog MSFI je utvrditi financijsko izvještavanje o ugovorima o osiguranju za svaki subjekt koji izdaje takve ugovore dok Odbor ne dovrši drugu fazu svojeg projekta o ugovorima o osiguranju. Ovaj MSFI posebno nalaže:

- a) ograničenja poboljšanja računovodstva osiguratelja u vezi s ugovorima o osiguranju
- b) objavljivanje podataka kojima se određuju i objašnjavaju iznosi u financijskim izvještajima osiguravatelja, koji proizlaze iz ugovora o osiguranju, te kojima se pomaže korisnicima tih financijskih izvještaja da razumiju iznos, vrijeme i neizvjesnost budućih novčanih tokova od ugovora o osiguranju.“²⁷

„MSFI 4 Ugovori o osiguranju zahtijeva da osiguravatelj na svaki datum izvještavanja provodi test adekvatnosti obveza kojim se mora provjeriti jesu li pričuve društva za osiguranje adekvatne za ispunjenje obveza. Ukoliko se procjenom adekvatnosti priznatih obveza iz osiguranja (pri čemu se koriste tekuće procjene budućih novčanih tokova iz ugovora o osiguranju) pokaže da je knjigovodstvena vrijednost obveza iz osiguranja neadekvatna u odnosu prema procijenjenim budućim novčanim tokovima, razlika se u cijelosti iskazuje u dobiti ili gubitku što izravno utječe na uspješnost poslovanja te na financijski položaj društva za osiguranje (i reosiguranje).“²⁸

2.4.2. Novi MSFI 17 – Ugovori o osiguranju

U svibnju 2017. godine Odbor za međunarodne računovodstvene standarde objavio je MSFI 17, novi Međunarodni standard financijskog izvještavanja koji se odnosi na ugovore o osiguranju. Njegovo stupanje na snagu predviđeno je od 1. siječnja 2021. godine, kada će prestati važiti sadašnji MSFI 4 čije je namjera bila da bude prijelazni standard, ali se dosta dugo zadržao u upotrebi.

MSFI 17 definira načine raščlanjivanja ugovora o osiguranju na skupine sličnih rizika, objašnjava na koji način priznavati i mjeriti ugovor o osiguranju, precizno definira koji su uvjeti i postupci potrebni u slučaju modifikacije ili prestanka priznavanja ugovora o osiguranju, kako prezentirati

²⁷ Bakran, D., Gulin, D. i Milčić, I. (2016) Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Hrvatski standardi financijskog izvještavanja. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str. 559

²⁸ Hladika, M. i Marić, M. (2014) Analiza investicijskog portfelja društava za osiguranje u Republici Hrvatskoj. Ekonomska misao i praksa, br. 2, str. 516

ugovor o osiguranju u financijskim izvještajima te objavljivanje svih informacija koje su povezane sa rizicima s kojima se osiguratelji suočavaju te način na koji upravljaju rizicima.

Novi MSFI 17 donosi nekoliko važnih promjena:²⁹

- obveze iz osiguranja mjerit će se očekivanim budućim novčanim tokovima, svedenih na sadašnju vrijednost primjenom tržišne stope, uvećanih za prilagodbu koja reflektira rizičnost te maržu za ugovorenu uslugu,
- portfelj će se raščlaniti na skupine ugovora koje su na samom početku: štetni, profitabilni, ali sa značajnim rizikom da postanu štetni te drugi profitabilni ugovori
- ugovori o reosiguranju obračunavat će se kao zasebni ugovori o osiguranju
- obračunavanje će se vršiti na razini obračunske jedinice što znači obvezu razdvajanja na nekoliko obračunskih jedinica čime će društva imati pristup točno određenoj količini podataka u sustavu
- propisuje se novi oblik izvještavanja koji će biti ujednačen za većinu sektora čime će se omogućiti bolja ujednačenost s drugim sektorima i kvalitetnije informacije analitičarima

2.5. Nova pravila solventnosti, izvještavanja i upravljanja rizikom - *Solvency II*

Pravni okvir *Solvency II*, predstavljen u Direktivi 2009/138/EZ o pokretanju i obavljanju poslova osiguranja i reosiguranja, predstavlja do sada najveće izmjene propisa otkako se povodi pravni postupak usklađivanja zakonodavstva u području osiguranja i reosiguranja. Već u samom nacrtu Direktive bila su sadržana osnovna načela za novi, na riziku utemeljeni sustav solventnosti za društva za osiguranje i društva za reosiguranje, kojim je bilo potrebno izmijeniti postojeće regulatorne zahtjeve iz pravnog okvira *Solvency I*.³⁰

Solvency II sustav zakonodavnih i regulatornih odredbi stupio je na snagu 1. siječnja 2016. godine, a svrha mu je prepoznavanje i vrednovanje svih rizika kojima je društvo za osiguranje i društvo za reosiguranje izloženo, poticanje društva na cjelovito upravljanje rizicima, unaprjeđenje odnosa s nadzornim tijelima te povećavanje otvorenosti poslovanja svih sudionika. *Solvency II* nastavak je

²⁹ Deloitte (2017) Dostupno na: <https://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/audit/articles/ifrs-news-2017-6.html> [17.srpnja 2019.]

³⁰ Grgić, M. (2013) Harmonizacija propisa iz područja osiguranja i reosiguranja putem pravnog okvira Solventnost II. Zagrebačka pravna revija, 2 (2), str. 161

novе regulacije koja je započela uvođenje Basela II, novih pravila mjerenja kapitalnih zahtjeva banaka. Kroz *Solvency II* isti princip i organizacija uvode se i u poslovanje osiguratelja i reosiguratelja.³¹

Temeljni ciljevi *Solvency II* su:³²

1. zaštita osiguranika
2. postavljanje granice solventnosti za ukupnu izloženost svim rizicima
3. anticipiranje tržišnih promjena
4. utemeljenost na načelima, a ne strogim pravilima
5. održavanje financijske stabilnosti
6. izbjegavanje procikličnosti regulatornih odredbi

Regulative *Solvency II* temelje se na tri stupa, prikazana u tablici 3, čiji se nadzor zasniva na riziku. Prvi stup se bavi modeliranjem rizika, drugi stup problemima upravljanja rizikom, a treći stup problemima otkrivanja rizika.

Tablica 3: Struktura *Solvency II*

1. stup MODELIRANJE RIZIKA Kvantitativne mjere	2. stup UPRAVLJANJE RIZICIMA Proces nadzora	3. stup OTKIRVANJE RIZIKA Tržišna disciplina
Potrebni solventni kapital	Sustav upravljanja	Izvještavanje
Potrebni minimalni kapital	Interna kontrola	Transparentnost poslovanja
Vlastita sredstva	Upravljanje rizikom	MRS
Ulaganja	Stres-testovi	MSRI
Kapitalna oslobođenja	Kontrola izloženosti riziku	
Interni modeli	Proces nadzora i supervizije	
Standardna formula		
Tehničke pričuve		
Vrednovanje ulaganja		

Izvor: izrada autora prema CEA (2006.) *Solvency II, Introductory Guide*, str. 8

³¹ Krišto, J. (2010) *Osnove Solvency II*. Hrvatski ured za osiguranje, str. 2 Dostupno na: http://www.huo.hr/download_file.php?file=sii-jk-temeljni-tecaj-huo.pdf [14. srpnja 2019.]

³² Jurilj, M., Stipić, M. i Ćesić, Z. (2015) *Regulative Solvency II kao preduvjet poslovanja osiguratelja u Europskoj uniji – primjer Republike Hrvatske*. Mostariensia, 19 (1), str. 119

Prvi stup definira vrednovanje imovine i obveza, izračun tehničkih pričuva, kategorizaciju vlastitih sredstava, granicu solventnosti te minimalni potrebni kapital. *Solvency II* pretpostavlja dvije razine kapitala: solventni kapital i minimalni potrebni kapital. Solventni kapital je ona razina kapitala koja omogućuje društvu za osiguranje apsorpciju gotovo svih štetnih događaja i solventno poslovanje s obzirom na preuzete rizike. Minimalni potrebni kapital predstavlja najnižu dopuštenu razinu kapitala društva. Solventni kapital bi se trebao izračunavati korištenjem internog modela koji razvijaju društva ili putem standardne formule propisane direktivom, a u izračun potrebnog kapitala trebaju se uzeti svi rizici kojima je društvo izloženo.³³

Drugi stup odnosi se na primjenu odgovarajućega sustava upravljanja društava za osiguranje i reosiguranje na način da obuhvaća kvalitativne zahtjeve: uspostavu učinkovitoga sustava upravljanja, ključne funkcije sustava upravljanja – upravljanja rizicima, aktuarsku funkciju, funkciju unutarnje revizije te funkciju usklađenosti i unutarnje kontrole; zatim obuhvaća provedbu vlastite procjene rizika i solventnosti te proces nadzora nad društvima za osiguranje i reosiguranje temeljen na pristupu koji je okrenut budućnosti i zasnovan na rizicima. Unutar ovoga stupa društva uspostavljaju aktivnu komunikaciju i suradnju sa supervizorom, implementiraju proces upravljanja i prepoznavanja rizika te razvijaju interne kontrole. Društva moraju provoditi i sveobuhvatan test i procjenu vlastite izloženosti riziku – ORSA (engl. Own Risk Solvency Assessment), ustrojiti organizacijsku jedinicu za upravljanje rizicima te prepoznavati i određene rizike koje ne prepoznaje standardna formula, a važni su za poslovanje pojedinoga društva za osiguranje odnosno reosiguranje. Općenito, zahtjevi drugoga stupa predstavljaju srž nove regulacije koja se zasniva na cjelovitome sustavu prepoznavanja i upravljanja svim rizicima te time zahtijeva punu prilagodbu društva novom načinu poslovanja.³⁴

Treći stup odnosi se na nova pravila izvještavanja nadzornoga tijela u kojima se naglašava važnost tržišne discipline, transparentnost poslovanja i izvještavanja širokoga kruga zainteresiranih strana, supervizora, osiguranika, vlasnika i javnosti.³⁵

³³ Krišto, J. (2010) op. cit., str. 3

³⁴ Jurilj, M., Stipić, M. i Česić, Z. (2015) op. cit., str. 121

³⁵ Ibidem., str. 122

3. POSLOVANJE I FINACIJSKO IZVJEŠTAVANJE NEŽIVOTNIH OSIGURANJA

3.1. Preuzimanje rizika kao temelj poslovanja osiguravajućih društava

3.1.1. Pojam, vrste i obilježja rizika

Rizik, u najširem smislu, predstavlja određenu opasnost, neizvjesnost, gubitak, odnosno neki neizvjestan i budući događaj koji može imati neželjene posljedice.³⁶ Međutim, nužno je razlikovat pojam rizika od pojma neizvjesnosti. Iako su i rizik i neizvjesnost povezani sa slučajnošću, osnovna razlika između rizika i neizvjesnosti je u činjenici da je u slučaju rizika slučajnost moguće kvantificirati primjenom alata matematike i statistike dok se kod neizvjesnosti slučajnost zasniva na potpunom nepoznavanju budućih ishoda.³⁷

Postoje brojne sistematizacije klasifikacije rizika. Primjerice, rizike je moguće klasificirati kao:³⁸

- a) osnovni i posebni rizici
- b) čisti i špekulativni rizici
- c) katastrofalni rizici

Sa stajališta osiguravajućih društva, vrlo je bitna podjela na čiste i špekulativne rizike s obzirom da su samo čisti rizici oni koji su osigurljivi. Naime, čisti rizik pretpostavlja ostvarenje samo dvije mogućnosti – da se šteta dogodi ili da se ne dogodi. Primjeri čistog rizika su štete od potresa, poplave, požara i slično. S druge strane, špekulativni rizici podrazumijevaju mogućnost ostvarenja profita ili zarade, primjerice, klađenje ili investiranje na burzi. Stoga je vrlo važno razlikovati čisti od špekulativnog rizika zbog tri razloga:³⁹

1. osiguratelj osiguravaju samo čiste rizike, a špekulativni rizici se promatraju kao neosigurljivi,

³⁶ Andijašević, S. i Petranović, V (1999) op.cit., str. 3

³⁷ Njegomir, V. (2011) Osiguranje i reosiguranje – tradicionalni i alternativni pristupi. Zagreb: Tectus d.o.o., str. 15

³⁸ Klobučar, D. (2007) Risk management osiguranje. Zagreb: Tectus d.o.o., str. 10

³⁹ Ibidem., str. 10

2. zakon velikih brojeva može se puno lakše primijeniti na čisti rizik nego na špekulativni kako bi se predvidjeli budući štetni događaji,
3. društvo za sebe može imati korist od špekulativnog rizika, ali može biti i oštećeno ako se ostvari neosigurani čisti rizik i nastane šteta.

Čisti rizici mogu se klasificirati na sljedeći način:⁴⁰

- *osobni rizici* – predstavljaju vjerojatnosti gubitka prihoda ili sredstava kao posljedicu gubitka zarađivanja dohotka uslijed smrti, starosti, bolesti ili nezaposlenosti,
- *imovinski rizici* – rizici kojima je izložena imovina jer može doći do uništenja ili otuđenja vlasništva uslijed gubitka same imovine (direktni gubitak) ili gubitka zbog nekorištenja imovine (indirektni gubitak),
- *rizici odgovornosti* – uključuju mogućnosti nastanka štete na imovini, zdravlju ili životu treće osobe zbog nepažljivosti ili nemarnosti ili kao posljedica namjerne štete,
- *rizici nastali iz propusta drugih osoba* – uključuju mogućnost financijskog gubitka zbog neispunjenja obveza koje su preuzele druge osobe tijekom obavljanja određenih usluga za pojedinca ili poduzeće.

Međutim, osiguratelji nisu spremni prihvatiti bilo koji rizik u osiguranje. Da bi rizik bio prihvatljiv za osiguratelja, on mora imati određena obilježja. Stoga je nužno da rizik ima sljedeća obilježja:⁴¹

- mora postojati mogućnost nastanka događaja
- nastanak događaja mora biti neizvjestan
- događaj mora imati ekonomski štetne posljedice
- događaj ne smije nastati zavisno od volje osiguranika
- mora postojati dovoljno veliki broj jednakih jedinki kako bi se moglo racionalne predvidjeti gubitke
- rizici mora biti učestali, odnosno ponovljivi
- rizik mora biti dozvoljen zakonom

⁴⁰ Vaughan, E. i Vaughan, T. (2000) op. cit., str. 10

⁴¹ Ivanović, S. (2003) Upravljanje rizikom i osiguranje. Industrija, 1 (2), str. 78

3.1.2. Poslovni rizici društava za osiguranje

Iako je preuzimanje rizika temeljna aktivnost osiguravajućeg društva, svakim novim potpisanim ugovorom o osiguranju osiguratelj se izlaže različitim unutarnjim i vanjskim rizicima koji se nazivaju poslovni rizici društava za osiguranje. Njihova klasifikacija prikazana je na slici 2.

Slika 2: Poslovni rizici društava za osiguranje

RIZICI PRIBAVE	OPERATIVNI RIZICI	INVESTICIJSKI RIZICI	REOSIGURATELJNI RIZICI
rizik neprimjerene premije neživotnog osiguranja	rizik nedostatnih tehničkih pričuva neživotnih osiguranja	rizik suprotne strane (kreditni rizik)	rizik neplaćanja reosiguratelja
rizik neprimjerene premije životnog osiguranja	rizik nedostatne matematičke pričuve životnih osiguranja	tržišni rizici (rizici volatilnosti financijske imovine)	
	rizik ljudskog čimbenika	- kamatni rizik	
	rizik metodologije	- valutni rizik	
	rizici informacijske tehnologije	- rizik vlasničkih vrijednosnica	

Izvor: izrada autora prema Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007) Osiguranje i rizici. Zagreb: RRif plus d.o.o., str. 95

Rizici pribave

Rizik pribave predstavlja rizik cijene, odnosno vjerojatnost da je cijena za određeni osigurateljni proizvod neprimjerena pa osiguratelj neće prikupiti dovoljno prihoda od premija za isplatu štete ili osiguranih iznosa. Dvije su krajnosti rizika pribave: preniska cijena i previsoka cijena. Preniska cijena podrazumijeva situaciju u kojoj su likvidirane štete iznad vrijednosti naplaćenih premija te osiguratelj trpi gubitak po određenoj vrsti osiguranja. S druge strane, zbog precijenjenih rizika kod osiguranika on plaća veću svotu premije čime ima i veći trošak osiguranja što će u konačnici dovesti do toga da će osiguratelj morati sniziti cijene ili će osiguranik napustiti skupog osiguratelja.

Operativni rizici

Operativni rizik definira se kao „rizik gubitaka koji rezultiraju iz neodgovarajućih ili pogrešnih internih procesa, ljudi i sustava ili iz vanjskih događaja.“⁴² Rizici nedostatnih tehničkih i matematičkih pričuva, uz rizike pribave, najvažniji su rizici kojima su izložena osiguravajuća društva. Detaljnija struktura i važnost pričuva osiguravajućih društava objašnjena je u četvrtom dijelu ovog poglavlja. Rizik ljudskog čimbenika podrazumijeva različite oblike krađe, prijevare i neadekvatnog obavljanja zadataka. Rizik metodologije povezan je s primjenom modela i izračuna u području aktuaristike, dok su tehnološki i kibernetički rizici jedni od najvažnijih rizika s kojima se danas suočavaju osiguratelji diljem svijeta.

Investicijski rizici

Učinak investicijskih rizika ovisi o strukturi investicijskog portfelja osiguratelja, odnosno u kojoj je mjeri osiguratelj uložio raspoloživu financijsku imovinu u određene vrste vrijednosnih papira. Stoga, struktura i vrijednost investicijskog portfelja određuju izloženost osiguratelja investicijskim rizicima. Investicijski rizici dijele se na rizike suprotne strane ili kreditne te tržišne, odnosno rizike volatilnosti financijske imovine. Rizik suprotne strane zapravo je kreditni rizik izdavatelja izložen riziku slabljenja vlastitog boniteta, što može rezultirati neispunjavanjem obveza po izdanim instrumentima. Tržišni rizik temeljni je rizik investicijskog portfelja društava za osiguranje, a definira se kao vjerojatnost negativne volatilnosti financijske imovine. U tržišne rizike ubrajaju se kamatni, valutni i rizik vlasničkih vrijednosnica.⁴³

Reosigurateljni rizici

Reosigurateljni rizik je vjerojatnost da reosiguratelj neće ispuniti svoje ugovorne obveze koje ima prema osiguratelju. Stoga bi društvo za osiguranje trebalo vršiti kontinuiranu procjenu rizika insolventnosti društva ta reosiguranje.

⁴² Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007) op. cit., str. 98

⁴³ Ibidem., str. 107

3.1.3. Sustav upravljanja rizicima u osiguravajućim društvima

Članak 93. Zakona o osiguranju propisuje sljedeće funkcije koje je svako društvo za osiguranje dužno ustrojiti u okviru sustava upravljanja:⁴⁴

1. funkciju upravljanja rizicima
2. funkciju praćenja usklađenosti
3. funkciju unutarnje revizije
4. aktuarsku funkciju

U članku 94. Zakona o osiguranju navodi se kako „sustav upravljanja rizicima obuhvaća strategije, procese i postupke izvješćivanja nužne za identificiranje, mjerenje, praćenje, upravljanje rizicima te kontinuirano izvještavanje na pojedinačnoj i grupnoj osnovi, o rizicima kojima je društvo za osiguranje izloženo ili bi moglo biti izloženo u svom poslovanju te o međusobnoj ovisnosti tih rizika, a podliježe redovitom pregledu unutarnje kontrole.“

Sustav upravljanja rizicima obuhvaća preuzimanje rizika i oblikovanje pričuva, upravljanje imovinom i obvezama, ulaganja, upravljanje rizikom likvidnosti, koncentracijskim rizikom i operativnim rizikom, reosiguranje i druge tehnike smanjenja rizika.

Članak 5. Pravilnika o sustavu upravljanja rizicima određuje poslove koje je osiguravajuće društvo dužno obavljati u sklopu funkcije upravljanja rizicima:⁴⁵

- identificiranje, analiza, procjena, praćenje i upravljanje rizicima kojima je društvo za osiguranje izloženo ili bi moglo biti izloženo u poslovanju
- provjera djelotvornosti postupaka i mjera za upravljanje rizicima
- izvještavanje i savjetovanje uprave o upravljanju rizicima i utvrđivanju profila rizičnosti
- sudjelovanje u izradi i provođenju Strategije upravljanja rizicima
- doprinositi uspostavi djelotvornog sustava unutarnjih kontrola
- davanje prijedloga i preporuka za učinkovito upravljanje rizicima
- provođenje testiranja otpornosti na stres

⁴⁴ Narodne novine: Zakon o osiguranju. Zagreb: Narodne novine d.d., 30/15 (112/18), čl. 93.

⁴⁵ Narodne novine: Pravilnik o sustavu upravljanja rizicima. Zagreb: Narodne novine d.d., 154/14, čl. 5.

3.2. Sklapanje ugovora o osiguranju

3.2.1. Temeljna obilježja i načela ugovora o osiguranju

Ugovor o osiguranju je ugovor koji se osiguratelj obvezuje ugovaratelju osiguranja isplatiti osiguraniku ili korisniku osiguranja osigurninu ako nastane osigurani slučaj, a ugovaratelj osiguranja se obvezuje osiguratelju platiti premiju osiguranja.⁴⁶ Ugovorom o osiguranju reguliraju se sva prava i obveze obiju ugovornih strana, ugovaratelja osiguranja i osiguratelja. Stoga je za razumijevanje poslovanja osiguravajućih društava nužno poznavanje temeljnih karakteristika ugovora o osiguranju, odnosno njegovih obilježja i načela.

Ugovor o osiguranju je:⁴⁷

- *dvostrano pravni ugovor*. Svaka ugovorna strana ima utvrđena prava i obveze. Osiguratelj preuzima obvezu naknade štete ukoliko se ostvari osigurani slučaj, a osiguranik mora kod neživotnog osiguranja obavezno plaćati premiju ako želi dobiti pokriće.
- *sukcesivni ugovor*. To je ugovor s trajnim izvršenjem obveze za cijelo vrijeme trajanja osiguranja što znači da je moguće plaćanje više šteta po ugovoru.
- *aleatoran ugovor*. Aleatornost se očituje u nejednakim davanjima (premija osiguranja) i primanjima (isplata šteta). pojedinca, odnosno osiguranika. Plaćanje malih iznosa premije kao zaštite od potencijalno visoke štete može trajati godinama, a da se štetni slučaj nikada ne dogodi. Međutim, ako se štetni slučaj dogodi, moguće je da visina odštete bude znatno viša od ukupno plaćenog iznosa premije.
- *ugovor o uzajamnom povjerenju*. Osiguratelj zapravo prodaje povjerenje (obećanje da će ispuniti svoje obveze) te je potrebno da obje strane postupaju u dobroj vjeri i da obveze ispunjavaju pažnjom dobrog gospodarstvenika.
- *uvjetovan ugovor*. Osiguratelj je u obvezi isplatiti štetu samo ako je osiguranik ispunio sve svoje obveze koje proizlaze iz sklopljenog ugovora o osiguranju i pripadajućih uvjeta osiguranja.

⁴⁶ Narodne novine: Zakon o obveznim odnosima. Zagreb: Narodne novine d.d., 35/05 (29/18), čl. 921.

⁴⁷ Andrijašević, S. i Petranović, V. (1999) op. cit, str. 139

Osnovna načela na kojima se temelji svaki ugovor o osiguranju čine:⁴⁸

1. *Načelo naknade štete i/ili isplate osiguranog iznosa* – nadoknada štete određuje se prema vrsti osiguranja i ona ne može biti veća od stvarne štete, ali ni viša od svote osiguranja (u imovinskim osiguranjima), odnosno visine osigurane svote (u osiguranjima osoba).
2. *Načelo osigurljivog interesa* – naknadu štete može ostvariti samo osoba koja ima interes da se ne dogodi osigurani slučaj jer bi inače pretrpjela materijalni ili financijski gubitak. Svrha ovog načela je da se spriječi špekulacija, smanji moralni hazard i odredi pravo na odštetu.
3. *Načelo dobre vjere* – predstavlja etičko pravilo o savjesnom i poštenom postupanju. Temelji se na pretpostavkama da su osiguratelju prijavljene sve činjenice o predmetu osiguranja, da su sve činjenice o predmetu osiguranja točne i da će osiguranik ispuniti određene uvjete jamstva koje mu je postavio osiguratelj.
4. *Načelo subrogacije* – prava osiguranika prema osobi odgovornoj za štetu prenose se na osiguratelja u visini isplaćene nadoknade štete iz osiguranja.

3.2.2. Isprave u osiguranju

Svako sklapanje ugovora o osiguranju prate i određene pisane isprave koje su sastavni dio ugovora o osiguranju: ponuda osiguranja, polica osiguranja, list pokrića te potvrda o osiguranju.

Ponuda osiguranja

Ponuda osiguranja je isprava kojom ugovaratelj osiguranja ili osiguranik nudi osiguravajućem društvu da kod njega osigura neki svoj interes, primjerice imovinu ili život. Takav dokument se ponekad naziva i prijava u osiguranje. Ponudu osiguranja također može dati i osiguratelj. Mora sadržavati sve bitne dijelove ugovora kako bi se njezinim prihvatom ugovor mogao sklopiti: osigurani predmet, osigurani rizici, osigurana svota, premija osiguranja te druge odredbe.⁴⁹

⁴⁸ Klasić, K. i Andrijanić, I. (2013) op. cit., str. 99

⁴⁹ Ibidem., str. 103

Pisana ponuda koju je ugovaratelj osiguranja uputio osiguratelju veže ponuditelja na rok od osam dana od kada osiguratelj zaprimio ponudu, a za životna osiguranja rok je 30 dana. Ugovor o osiguranju sklopljen je kada je ponuda o osiguranju prihvaćena.⁵⁰

Polica osiguranja

Polica osiguranja pisana je isprava o sklopljenom ugovoru o osiguranju, a ujedno i potvrda da je zaključen ugovor o osiguranju.

Sadržaj police osiguranja propisan je Zakonom o obveznim odnosima, a obuhvaća sljedeće podatke: ugovorne strane, osigurana osoba, odnosno osigurana stvar ili drugi predmet osiguranja, rizik obuhvaćen osiguranjem, trajanje osiguranja i vrijeme pokrića, iznos osiguranja ili da je osiguranje neograničeno, premija ili doprinos (ulog), nadnevak izdavanja police i potpisi ugovornih strana. U polici osiguranja života moraju još biti naznačeni: ime i prezime osobe na čiji se život odnosi osiguranje, nadnevak njezina rođenja ili rok o kojem ovisi nastanak prava na isplatu osiguranog iznosa.⁵¹

List pokrića

Polica osiguranja može se privremeno zamijeniti potvrdom o sklopljenom osiguranju koja se naziva list pokrića.. List pokrića sadržava sve bitne dijelove ugovora o osiguranju. List pokrića koristi se u situaciji kada ugovaratelj treba pismenu potvrdu osiguratelja o pokriću rizika, ali još nisu poznati svi elementi potrebni za izdavanje police osiguranja. Na temelju lista pokrića ugovaratelj plaća dio premije i osiguranje počinje važiti s datumom navedenim u listu pokrića.

Potvrda o osiguranju

Potvrda o osiguranju također je isprava o sklopljenom ugovoru o osiguranju, ali se upotrebljava kada nije potrebno izdati policu osiguranja. Dokaz je o postojanju ugovora o osiguranju i vrijedi za cijelo vrijeme trajanja osiguranja. Najpoznatiji primjer potvrde o osiguranju je tzv. zelena karta koja se izdaje zajedno sa sklapanjem osiguranja od automobilske odgovornosti, a koja je službeno priznata u država članicama Sustava zelene karte kao dokaz o postojanju osiguranja.

⁵⁰ Narodne novine: Zakon o obveznim odnosima. Zagreb: Narodne novine d.d., 35/05 (29/18), čl. 925.

⁵¹ Ibidem., čl. 926. i 967.

3.2.3. Sklapanje ugovora o osiguranju i obveze stranaka

Sklapanjem ugovora o osiguranju nastaje obvezno-pravni odnos između ugovaratelja osiguranja, koji može biti pravna ili fizička osoba, te društva za osiguranje. Prema Zakonu o obveznim odnosima ugovor o osiguranju se smatra sklopljenim jednim od sljedećih načina:⁵²

- kada je ponuda o osiguranju prihvaćena
- kada stranke potpišu policu osiguranja
- kada osiguratelj ne odbije ponudu osiguranja koja ne odstupa od njegovih uvjeta za predloženo osiguranje u roku koji je propisan ovim Zakonom
- kada je plaćena premija osiguranja

Ugovaratelj osiguranja, pri sklapanju ugovora o osiguranju, može sklopiti ugovor u svoje ime i za svoj račun ili za tuđi račun. Ukoliko sklapa ugovor za svoje ime i za svoj račun, tada on preuzima sve obveze i ima sva prava koja proizlaze iz tog ugovora. U slučaju sklapanja ugovora za tuđi račun, ugovaratelj osiguranja razlikuje se od osobe koja ima prava iz ugovora, odnosno prema kojoj je osiguratelj u obvezi isplate osigurnine u slučaju nastanka osiguranog slučaja. Dakle, ugovaratelj preuzima obvezu plaćanja premije osiguranja i ostale obveze iz ugovora, ali nema mogućnosti ostvarivanja prava iz ugovora.

Kao što je već naglašeno, sklapanjem ugovora o osiguranju zasniva se obvezno-pravni odnos i stoga on spada u ugovore obveznog prava. To znači da svaka strana, ugovaratelj osiguranja i osiguratelj, imaju određena prava i obveze koje proizlaze iz tog ugovora. Svaka od ugovornim strana javlja se i kao vjerovnik i kao dužnik.

Obveze stranaka iz ugovora o izvršenju mogu se podijeliti s obzirom na trenutak izvršenja:⁵³

1. u trenutku sklapanja ugovora o osiguranju
2. tijekom trajanja ugovora o osiguranju
3. u trenutku i po nastupanju osiguranog slučaja

Tablica 4 prikazuje sve obveze koje stranke u ugovoru o osiguranju imaju s obzirom na pojedini trenutak izvršenja tog ugovora.

⁵² Narodne novine: Zakon o obveznim odnosima, 35/05 (29/18), čl. 925. i 927.

⁵³ Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007) op. cit, str. 176

Tablica 4: Obveze stranaka iz ugovora o osiguranju

OBVEZE OSIGURATELJA	OBVEZE OSIGURANIKA
<i>1. u trenutku sklapanja ugovora</i>	
a) prihvatanje ponude	a) prijavljivanje činjenica važnih za ocjenu rizika
b) obavješćavanje osiguranika o uvjetima osiguranja	b) plaćanje premije
<i>2. tijekom trajanja osiguranja</i>	
c) stvaranje rezervi osiguranja	c) plaćanje premije osiguranja
d) provođenje mjera prevencije i represije	d) obavješćavanje osiguratelja o promjeni rizika
e) obavljanje radnji u vezi s policom	e) mjere prevencije
<i>3. u trenutku nastupa osiguranog slučaja</i>	
f) isplata naknade iz osiguranja ili osiguranog iznosa	f) prijava štete
g) pokriće troškova spašavanja	g) represivne mjere

Izvor: Andrijašević, S. i Petranović, V. (1999) *Ekonomika osiguranja*. Zagreb: Alfa, str. 148

3.3. Utvrđivanje štete i isplata osigurnine – likvidacija štete

Iako osiguravajuća društva u načelu posluju isto kao i drugi gospodarski subjekti, oni obavljaju i određene specifične funkcije koje ih razlikuju od drugih gospodarskih subjekata. Osim određivanja cijene (premije) osiguranja i prihvatanja imovine i osoba u osiguranje, u specifične funkcije osiguratelja spada i pokriće gubitaka, odnosno isplata šteta.

„Osnovna i najvažnija obveza osiguravatelja iz ugovora o osiguranju je isplata odštete, odnosno osigurane svote, sukladno ugovoru o osiguranju.“⁵⁴

Obrada šteta složeni je proces koji obuhvaća nekoliko međusobno povezanih faza:⁵⁵

1. saznanje za štetni događaj i prijavu šteta
2. tehničko utvrđivanje visine osigurateljne obveze (procjena štete)
3. pravno utvrđivanje osigurateljne obveze (utvrđivanje postojanja obveze i visine obveze)
4. likvidaciju i isplatu šteta

⁵⁴ Ćurković, M. (2002) Aktivna obrada šteta u osiguranju. *Osiguranje*, br. 3/2002, str. 11

⁵⁵ Matijević, B. (2017) *Osiguranje – instituti, zakonski tekstovi, EU regulativa*. Rijeka: Libertin naknada d.o.o., str. 6

3.3.1. Prijava štete

Proces likvidacije štete započinje zaprimanjem odštetnog zahtjeva. U slučaju nastanka osiguranog slučaja iz ugovora o osiguranju, osiguranik ili neka druga osoba koja ima pravo na naknadu iz osiguranja, dužan je prijaviti osiguratelju nastanak štete sukladno utvrđenim rokovima za prijavu štete. Sukladno članku 941. Zakona o obveznim odnosima, osiguranik je dužan, osim u slučaju osiguranja života, obavijestiti osiguratelja o nastupu osiguranog slučaja najkasnije u roku od tri dana od kada je osiguranik saznao za štetu.

Osiguranik može prijaviti štetu izravnu osiguratelju ili njegovom zastupniku, usmeno ili pismeno, nakon čega mu se, u pravilu, šalje formalni obrazac prijave štete u kojem je potrebno navesti sve informacije vezane za štetni događaj. Osim tog obrasca, osiguranik je dužan dostaviti i druge potrebne dokumente koje osiguratelj zatraži. Ti dokumenti se razlikuju ovisno o vrstama osiguranja. Međutim, postoje određeni dokumenti koji se obavezno prilažu svakoj prijavi štete, bez obzira na vrstu osiguranja. To su:⁵⁶

- polica osiguranja (ili list pokrića ili potvrda o osiguranju)
- zapisnik o utvrđivanju štete (izvid štete i sl.)
- ostala dokumentacija po zahtjevu osiguratelja

3.3.2. Procjena visine štete

Nakon prijave štete, pristupa se procjeni štete koja za cilj ima utvrditi uzrok nastanka štete i opseg štete. Osiguratelj mora započeti s procjenom štete u propisanom roku koji počinje teći odmah ili najkasnije tri dana od primitka obavijesti o šteti, a osiguranik mora omogućiti osiguratelju uvid u mjesto štete, sačuvati ostatke oštećenog predmeta i sve ostale podatke koje zatraži osiguratelj.

Procjenu štete obavljaju stručnjaci procjenitelji. Oni mogu biti zaposleni u osiguravajućem društvu ili vanjski procjenitelji ukoliko se, primjerice, radi o udaljenim područjima gdje osiguratelj ne posluje. Ukoliko se osiguranik i osiguratelj ne slažu oko visine ili opsega štete, tada se pristupa vještačenju od strane ovlaštenih sudskih vještaka.

⁵⁶ Klasić, S. i Andrijanić, I. (2013) op. cit., str. 201

Procjena štete najčešće se uređuje uvjetima osiguranja prema kojima:⁵⁷

- procjenu štete obavljaju zajedno osiguratelj i osiguranik ili njihovi predstavnici
- osiguranik nema pravo nakon nastanka osiguranog slučaja prepustiti osiguratelju oštećenu stvar i od njega zahtijevati isplatu pune svote osiguranja
- osiguratelj snosi sve troškove vezane za procjenu štete

3.3.3. Utvrđivanje obveze osiguratelja

Prije nego se pristupi likvidaciji štete osiguratelj mora provjeriti postojanje vlastite obveze, odnosno utvrditi da li je događaj koji je uzrokovao štetu osigurani događaj koji je pokriven ugovorom o osiguranju. Ukoliko se utvrdi da je događaj pokriven osiguranjem, osiguratelj pristupa daljnjim provjerama koje uključuju provjeru datuma početka i prestanka osiguranja. Prema članku 946. Zakona o obveznim odnosima, ugovor o osiguranju proizvodi svoje učinke istekom dana koji je njime označen kao dan početka trajanja osiguranja, pa sve do završetka posljednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno.

Osiguratelj će štetu nadoknaditi bez pogovora ako su zadovoljeni sljedeći uvjeti:⁵⁸

- između osiguranih rizika i nastale štete postoji uzročna veza,
- osiguranik nije kriv za nastalu štetu,
- ispunjeni su posebni i opći uvjeti, odnosno ugovorne ili zakonske odredbe kojima se uređuju međusobna prava i obveze između osiguratelja i osiguranika.

Nakon što je utvrdio postojanje svoje obveze, osiguratelj mora odrediti i visinu obveze. U osiguranju imovine odšteta koja plaća osiguratelj može biti:⁵⁹

1. jednaka iznosu stvarne štete, ali ne veća od svote osiguranja, i to u dva slučaja:
 - ako je svota osiguranja jednaka stvarnoj vrijednosti osiguranog predmeta ili veća,
 - ako se ugovori da odnos između vrijednosti i svote osiguranja nema značenja za određivanje iznosa naknade, a iznos štete ne prelazi svotu osiguranja,

⁵⁷ Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007) op. cit., str. 313

⁵⁸ Aržek, Z. (2000) Transport i osiguranje. Zagreb: Mikrorad, str. 290

⁵⁹ Klasić, S. i Andrijanić, I. (2013.) op. cit., str. 216

2. veća od svote osiguranja u slučaju nastupa uzastopnih šteta, kod troškova, gubitaka i drugih šteta prouzročenih pokušajem da se otkloni neposredna opasnost nastupanja osiguranog događaja, kod troškova osiguranika koji su bili potrebni za utvrđivanje i likvidaciju šteta,
3. manja od iznosa stvarne štete kada je naznačeno sudjelovanje osiguranika u šteti, u slučaju da je osiguranik prijavio nižu osiguranu svotu pa se primjenjuje pravilo proporcije (podosiguranje), kada se tijekom trajanja osiguranja poveća rizik, a osigurani slučaj nastupi prije nego je plaćena veća premija te kada je zbog osiguranikove krivnje onemogućen prijenos njegovih prava na osiguratelja prema osobi odgovornoj za štetu.

3.3.4. Likvidacija štete

Likvidacija štete obavlja se:⁶⁰

- **po nagodbi ili procjeni**

Osiguratelj nudi osiguraniku nadoknadu u iznos na temelju procjene štete, podataka o cijenama i vlastitog iskustva. Osiguranik nagodbu ne mora prihvatiti. Može se obračunati na osnovi potpunog gubitka (ako je osigurani predmet potpuno uništen, toliko oštećen da se može samo iskoristiti u druge svrhe ili toliko oštećen da bi troškovi popravka bili veći od vrijednosti predmeta) ili na bazi postotka gubitka vrijednosti. Ukoliko se obračunavana osnovi potpunog gubitka, osiguraniku se isplaćuje osigurana svota, a odbija se vrijednost ostatka koja je utvrđena sporazumnom procjenom, procjenom vještaka ili na temelju tržišne vrijednosti.

- **po računima popravka**

Visina odštete određuje se na temelju cijene usluga popravka i sličnim dokumentima kojima je osiguranik samostalno sanirao štetu. Osiguratelj ih može priznati djelomično ili u cijelosti. Obračunava se na temelju štete utvrđene u apsolutnom iznosu (kada se radi o računima popravka i kod nagrade za spašavanje).

⁶⁰ Ibidem., str. 216

3.4. Formiranje osigurateljnih pričuva

S obzirom da osiguravajuća društva posluju na način prikupljanja unaprijed za proizvode koji će biti dostavljeni nekad u budućnosti, regulatori zahtijevaju poseban tretman obveza osiguratelja, odnosno formiranje tehničkih pričuva koje služe za pokriće preuzetih obveza iz osiguranja te gubitaka koji nastanu uslijed ostvarivanja rizika kojima je društvo za osiguranje izloženo.

Vrste, visinu i način obračuna tehničkih pričuva propisuje HANFA. Osiguravajuća društva dužna su oblikovati sljedeće vrste tehničkih pričuva:⁶¹

- pričuve za prijenosne premije
- pričuve za bonuse i popuste
- pričuve šteta
- matematičke pričuve
- posebne pričuve
- pričuve za kolebanje šteta
- druge tehničke pričuve

Prve tri vrste pričuva dužna su formirati sva osiguravajuća društva. Pričuve ta kolebanje šteta moraju formirati društva koje obavljaju i poslove osiguranja kredita. Matematičke pričuve su dužna formirati društva koja obavljaju poslove životnih osiguranja s elementima štednje dok posebne pričuve moraju formirati društva koja obavljaju poslove životnih osiguranja kod kojih ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja.

„U okviru računa 95 iskazuju se tehničke pričuve osiguranja koje društvo mora oblikovati u vezi sa svim poslovima osiguranja koje obavlja, a namijenjene su pokriću budućih obveza iz osiguranja i eventualnih gubitaka zbog rizika koji proizlaze iz poslova osiguranja koje društvo obavlja. Promjena tehničkih pričuva u odnosu na prošlo razdoblje iskazuje se u okviru računa 42 – Promjene tehničkih pričuva, izuzev promjene prijenosne premije koja se iskazuje u okviru računa

⁶¹ Narodne novine: Pravilnik o minimalnim standardima, načinu obračuna i mjerilima za izračun tehničkih pričuva prema računovodstvenim propisima. Zagreb: Narodne novine d.d., 72/19, čl. 3.

70 – Zarađena premija u osiguranju i skupine 71 – Zarađena premija u reosiguranju, te pričuve za bonuse i popuste koja se iskazuje u okviru skupine 48 – Ostali osigurateljno-tehnički izdaci.“⁶²

3.4.1. Pričuve za prijenosne premije

Pričuve za prijenosne premije sredstva su koja se prenose u sljedeće poslovno razdoblje za izvršenje obveza po ugovorima o osiguranju koji se nastavljaju u budućim razdobljima. Te se pričuve još nazivaju i pričuve za nezarađene premije jer obveze osiguratelja po ugovorima o osiguranju ne prestaju na kraju godine u kojoj su premije plaćene, već se nastavljaju i u sljedećem poslovnom razdoblju, stoga se ne smatraju zarađenom premijom tekuće godine. Pričuve za prijenosne premije, osim za isplatu šteta, služe i za vraćanje premije ugovaratelju osiguranja u slučaju raskida ugovora.⁶³

Tablica 5 prikazuje primjer knjiženja promjene prijenosnih premija. Primjerice, ukoliko je razlika tekuće prijenosne premije i prijenosne premija prethodnog razdoblja 6.000.000,00 kn, a razlika između udjela reosiguratelja u prijenosnoj premije tekućeg i prethodnog razdoblja 500.000,00 kn, knjižit će se kako je prikazano:

Tablica 5: Primjer knjiženja promjene prijenosne premije

Redni broj	Opis	Konto	Iznos	
			duguje	potražuje
1.	Promjena prijenosnih premija	-702		6.000.000,00
	Promjena prijenosnih premija	950		6.000.000,00
2.	Promjena udjela reosiguranja u prijenosnoj premiji	704		500.000,00
	Promjena udjela reosiguranja u prijenosnoj premiji	170	500.000,00	

Izvor: Mićin, K. (2008) Računovodstvo osiguravajućih društava. Zagreb: HASIBO d.o.o., str. 215

Na kontu 702 knjiži se promjena prijenosne premije, na 950 prijenosne premije, na 704 promjena udjela reosiguratelja u prijenosnoj premiji, a na 170 udio reosiguratelja u prijenosnoj premiji.

⁶² HANFA: Uputa za primjeni kontnog plana za društva za osiguranje i društva za reosiguranje (pročišćeni tekst). Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=38780> [22. srpnja 2019.]

⁶³ Ćurak, M i Jakovčević, D. (2007) op.cit., str. 255

3.4.2. Pričuve šteta

Pričuve šteta predstavljaju vrijednost ukupno procijenjenih šteta koje su posljedica događaja koji su se dogodili do kraja obračunske godine, bez obzira na to jesu li štete prijavljene ili ne, umanjenih za do tog trenutka isplaćene naknade. Pričuve šteta služe za pokriće:

- šteta koje su prijavljene tijekom neke godine, ali nisu plaćene do kraja te godine,
- šteta koje se nastale u tekućoj godini, ali nisu prijavljene (*IBNR – incurred but not reported reserves*).⁶⁴

Tablica 6 prikazuje primjer knjiženja promjene pričuva šteta. Ukoliko je, primjerice, razlika pričuva šteta za nastale prijavljene štete u tekućoj i prethodnoj godini 4.000.000,00 kn, razlika udjela reosiguratelja u pričuvi za nastale prijavljene štete 500.000,00 kn, razlika IBNR šteta 10.000.000,00 kn, a razlika pričuva za indirektne troškove obrade šteta 400.000,00 kn, knjižit će se kako je prikazano:

Tablica 6: Primjer knjiženja promjene pričuva šteta

Redni broj	Opis	Konto	Iznos	
			duguje	potražuje
1.	Promjena pričuva za nastale prijavljene štete	421	4.000.000	
	Promjena pričuva za nastale prijavljene štete	951		4.000.000
2.	Promjena udjela reosiguranja u pričuvi nastale prijavljene štete	-421	500.000	
	Promjena udjela reosiguranja u pričuvi nastale prijavljene štete	171	500.000	
3.	Promjena pričuva za nastale neprijavljene štete	422	10.000.000	
	Promjena pričuva za nastale neprijavljene štete	952		10.000.000
4.	Promjena udjela reosiguranja u pričuvi za nastale, a neprijavljene štete	-422	1.000.000	
	Promjena udjela reosiguranja u pričuvi za nastale, a neprijavljene štete	172	1.000.000	
5.	Promjena pričuva za troškove obrade šteta	424	400.000	
	Promjena pričuva za indirektne troškove obrade šteta (prijavljene)	954		400.000

Izvor: Mićin, K. (2008) Računovodstvo osiguravajućih društava. Zagreb: HASIBO d.o.o., str. 216

⁶⁴ Ibidem., str. 257

Za knjiženje su korištena sljedeća konta: 421 Promjene pričuve za nastale i prijavljene štete, 951 Pričuve za nastale prijavljene štete, 171 Promjena udjela reosiguranja u pričuvi nastale prijavljene štete, 422 Promjena pričuve za nastale i neprijavljene štete, 952 Pričuve za nastale neprijavljene štete, 172 Promjena udjela reosiguranja u IBNR pričuvi, 424 Promjena pričuve za troškove obrade šteta i 954 Pričuve za troškove obrade šteta.

3.4.3. Pričuve za bonuse i popuste

Pričuve za bonuse i popuste oblikuju se u visini iznosa na čiju isplatu imaju pravo osiguranici, ugovaratelji, odnosno korisnici osiguranja s osnove prava na:

- sudjelovanje u dobiti iz njihovih osiguranja, odnosno drugih prava na temelju ugovora o osiguranju (bonusi),
- buduće djelomično sniženje premije (popusti),
- povrat dijela premije za nepotrošeno vrijeme osiguranja zbog prijevremenog prestanka osiguranja (storno) osim ako za navedeno već nije formirana pričuva za prijenosnu premiju.⁶⁵

3.4.4. Pričuve za kolebanje šteta

„Pričuve za kolebanje šteta namijenjene su izravanju neravnomjernog nastajanja štetnih događaja. Društvo može oblikovati pričuve za kolebanje šteta u onim vrstama osiguranja za koje se na temelju statističkih podataka mogu očekivati značajnija odstupanja godišnjeg iznosa šteta.“⁶⁶

Pričuve za kolebanje šteta izdvajaju se u onim godinama u kojima su izdaci za štete bili manji od očekivanih, a koriste se u godinama u kojima se dogode značajnije oscilacije šteta, odnosno kada premija osiguranja nije dovoljna za podmirenje obveza osiguravajućeg društva. Pričuvama za kolebanje šteta ostvaruje se pozitivan učinak na solventnost osiguravajućeg društva.

⁶⁵ Narodne novine: Pravilnik o minimalnim standardima, načinu obračuna i mjerilima za izračun tehničkih pričuva prema računovodstvenim propisima, 72/19, čl. 5.

⁶⁶ Ibidem., čl. 10

3.5. Kreiranje investicijskog portfelja

Osiguravajuća društva imaju i važnu investicijsku ulogu na financijskom tržištu što ih čini bitnim čimbenikom gospodarskog razvoja svake zemlje. Važnost investicijske uloge i kreiranja investicijskog portfelja proizlazi iz njihove temeljne djelatnosti. Sredstva koja osiguravajuća društva prikupe u obliku premije plasiraju u različite oblike financijskih instrumenata čime kreiraju investicijski portfelj, najznačajniju stavku u aktivni bilance osiguravajućeg društva.

„Prilikom kreiranja investicijskog portfelja važno je osigurati optimalan odnos prinosa i rizika, a spomenuto se osigurava kroz pridržavanje regulatornih zahtjeva i vođenje snažne investicijske politike. Cilj je društava za osiguranje oblikovanje stabilnog investicijskog portfelja koji će svojom veličinom i kvalitetom osigurati dovoljno sredstava za pokriće rizika preuzetih osiguranjem, pokriće troškova poslovanja osiguravajućeg društva i ostvarenje zarade.“⁶⁷

Dakle, dvije bitne odrednice ulaganja osiguravajućih društava su prinos i rizik. Prilikom izbora strategije ulaganja, društvo mora voditi računa o obvezama koje ima prema svojim osiguranicima. Stoga su osiguravajuća društva dominantno konzervativni ulagači, a njihova politika ulaganja temelji se na ostvarivanju sigurnosti imovine i ograničenju rizika gubitaka od ulaganja uz očekivanu profitabilnosti.

Ulaganja osiguravajućih društava moraju se temeljiti na načelima:⁶⁸

- **sigurnosti** – osiguratelj mora ulagati sredstva u sigurne plasmane kako bi mogao pokriti svoje obveze prema osiguranicima, čak i ako to znači niže prinose na takva ulaganja
- **likvidnosti** – osiguratelj mora biti sposoban u svakom trenutku podmiriti svoje obveze iz ugovora o osiguranju što znači da se tehnička sredstva mogu ulagati samo u skladu sa statističkim očekivanjima nastupa šteta i dospjeća obveza,
- **profitabilnosti** – osiguratelj mora ulagati u one financijske instrumente gdje će ostvariti najviši prosječni prinos, ali uz obavezno pridržavanje načela sigurnosti,
- **stabilnosti** – osiguratelj u svom poslovanju mora ostvarivati priljev novca koji je veći od odljeva novca, čak i u kriznim situacijama čime se ostvaruje stabilnost poslovanja.

⁶⁷ Hladika, M. i Marić, M. (2014) op. cit., str. 510

⁶⁸ Andrijašević, S. i Petranović, V. (1999.) Ekonomika osiguranja. Zagreb: Alfa, str. 259

Na investicijsku aktivnost društva za osiguranje utječu brojni čimbenici kao što su: iznos prikupljenih premija, način plaćanja premija i način isplate osigurane svote, rok na koji je sklopljen ugovor o osiguranju, tekuće tržišne kamatne stope, način izračuna troškova, rizici u poslovanju, zakonska i porezna regulativa.⁶⁹

Sukladno MRS-u 39 – *Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje* financijska imovina razvrstava se na četiri kategorije:

1. financijska imovinu određena po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka (drži se radi trgovanja, a stječe se s namjerom ostvarivanja dobiti od kratkoročnih fluktuacija cijena),
2. ulaganja koja se drže do dospeljeća (imovina s fiksnim isplatama i fiksnim dospeljećem koju subjekt ima namjeru držati do dospeljeća),
3. zajmovi i potraživanja (imovina koja se stječe na financijskim tržištima odobravanjem novca, prodajom robe ili usluga dužnicima te nije kreirana s namjerom prodaje u kratkom roku),
4. financijska imovina raspoloživa za prodaju (sva imovina koja nije razvrstana u prethodne tri kategorije).

Na temelju Zakona o osiguranju pod investicijskim portfeljem osiguratelja treba razumjeti imovinu za pokriće tehničkih pričuva koja je zakonom propisan obuhvat i struktura financijske imovine namijenjene za pokriće budućih obveza i gubitaka osiguratelja. Taj se portfelj sastoji od dvaju podportfelja – imovine za pokriće tehničke pričuve i imovine za pokriće matematičke pričuve, a ograničeni su ukupnom vrijednošću tehničkih pričuva. Imovina za pokriće tehničke pričuve portfelj je iz kojeg se pokrivaju izdaci i gubici koji su svojstveni poslovima neživotnog osiguranja.⁷⁰

Poglavlje VI. Zakona o osiguranju (NN 30/15 - 112/18) obrađuje ulaganja osiguravajućih društava. Sukladno članku 159. Zakona, društvo za osiguranje može ulagati samo u imovinu i financijske instrumente čije rizike može primjereno utvrditi, mjeriti i pratiti, kojima može primjereno upravljati, nadzirati ih i izvještavati o njima. Društvo za osiguranje dužno je svu imovinu ulagati na način koji osigurava sigurnost, kvalitetu, likvidnost i profitabilnost portfelja u cjelini.

⁶⁹ Labudović, J. (2010) Plasmani društava za osiguranje života. Glasnik prava, 1 (1). Dostupno na: <http://www.jura.kg.ac.rs/index.php/sr/11labudovic.htm> [23. srpnja 2019.]

⁷⁰ Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007) op. cit., str. 360

3.6. Financijsko izvještavanje osiguravajućih društava

Financijski izvještaji konačni su rezultat su računovodstvenog procesa, a predstavljaju najvažniji izvor informacija o poslovanju poduzeća. Prije svega su usmjereni eksternim korisnicima (investitorima, dobavljačima, kupcima...) kako bi im pomogli u donošenju odluka. „Cilj je financijskih izvještaja da pruže informaciju o financijskom položaju, uspješnosti i promjenama financijskog položaja poduzeća, što je korisno radi donošenja ekonomskih odluka koje mogu uključiti pitanja kao npr. treba li zadržati ili prodati svoje ulaganje u poduzeće ili treba ponoviti izbor ili zamijeniti menadžment.“⁷¹ Financijski izvještaji sastavljaju se za poslovnu godinu, a čuvaju se trajno.

S obzirom da se osiguravajuća društva klasificiraju se kao veliki poduzetnici i subjekti od javnog interesa, dužni su sastavljati i prezentirati godišnje financijske izvještaje primjenom Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja. Zakon o osiguranju (NN 30/15 - 112/18) u članku 190. navodi kako su društva za osiguranje dužna voditi poslovne knjige, ostalu poslovnu dokumentaciju i evidencije, vrednovati imovinu i obveze te sastavljati i objavljivati godišnje financijske izvještaje i godišnje izvješće u skladu sa Zakonom o trgovačkim društvima, Zakonom o računovodstvu, Zakonom o osiguranju te drugim propisima.

Zakon o osiguranju definira i rokove dostave izvještaja HANFA-i i njihovo objavljivanje. Prema članku 192. Zakona (NN 30/15 - 112/18), društvo za osiguranje dužno je Agenciji u roku od 15 dana od dana primitka revizorskog izvješća, a najkasnije u roku od 4 mjeseca od isteka poslovne godine na koju se odnose godišnji financijski izvještaji dostaviti revizorsko izvješće o obavljenoj reviziji godišnjih financijskih izvještaja uključujući i te financijske izvještaje, te godišnje izvješće i konsolidirano godišnje izvješće. Prema članku 192., dužni na svojim mrežnim stranicama imati objavljene godišnje financijske izvještaje najmanje za posljednjih 5 godina, što ih čini obveznicima javne objave.

Društva za osiguranje podliježu godišnjoj reviziji sukladno Pravilniku o reviziji društvu za osiguranje (NN 78/16 - 60/19). Glavna skupština društva za osiguranje imenuje revizorsko društvo koje će obaviti reviziju financijskih izvještaja za poslovnu godinu na koju se revizija odnosi

⁷¹ Skendrović, Lj. i Javorović, M. (2016) Osnove računovodstva. Zagreb: Effectus, str. 20

najkasnije do 30. rujna te poslovne godine. Odluku o imenovanju revizorskog društva uprava društva za osiguranje dužna je dostaviti HANFA-i u roku od osam dana od dana donošenja odluke. Svoje godišnje izvješće, konsolidirano godišnje izvješće te revizijsko izvješće moraju dostaviti HANFA-i u roku od 15 dana od dana primitka revizorskog izvještaja, a najkasnije u roku od četiri mjeseca do isteka poslove godine na koje se odnosi. Također revidirane nekonsolidirane godišnje financijske izvještaje društvo mora objaviti na svojim mrežnim stranicama najkasnije pet mjeseci od isteka poslovne godine.

Oblik i sadržaj svih financijskih izvještaja društava za osiguranje propisuje HANFA, a određen je Pravilnikom o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društava za osiguranje odnosno društava za reosiguranje (NN 37/16 - 50/19). Tablica 7 prikazuje temeljne i dodatne izvještaje društava sa osiguranje koji su propisani Pravilnikom.

Tablica 7: Financijski izvještaji društava za osiguranje

TEMELJNI FINACIJSKI IZVJEŠTAJI	DODATNI FINACIJSKI IZVJEŠTAJI
1. Izvještaj o financijskom položaju (Bilanca)	1. Izvještaj o ulaganjima
2. Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti (Račun dobiti i gubitka i Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti)	2. Izvještaj o pregledu ulaganja
3. Izvještaj o novčanim tokovima	3. Izvještaj o registru imovine za pokriće tehničkih pričuva
4. Izvještaj o promjenama kapitala	4. Izvještaj o starosnoj strukturi potraživanja iz poslova izravnog osiguranja
5. Bilješke uz financijske izvještaje	5. Izvještaj o prihodima i troškovima ulaganja prema izvoru sredstava
	6. Izvještaj o ulaganjima u nekretnine
	7. Izvještaj o zakupcima nekretnina
	8. Izvještaj o nekretninama za vlastitu upotrebu
	9. Račun dobiti i gubitka po vrstama i rizicima osiguranja
	10. Račun dobiti i gubitka za poslove reosiguranja
	11. Izvještaj o ročnoj usklađenosti imovine za pokriće matematičke pričuve s obvezama iz matematičke pričuve
	12. Izvještaj o ročnoj usklađenosti imovine za pokriće tehničkih pričuva osim matematičke pričuve s obvezama iz tehničkih pričuva osim matematičke pričuve

Izvor: izrada autora prema Pravilniku o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društava za osiguranje odnosno društava za reosiguranje, Narodne novine d.d., 37/16 (50/19)

3.6.1. Izvještaj o financijskom položaju (bilanca)

„Bilanca je trenutačni vrijednosni iskaz imovine, obveza i kapitala trgovačkog društva na točno određeni dan, najčešće 31. prosinca. Često se naziva još i *izvještaj o financijskoj situaciji* ili *izvještaj o financijskom položaju* koji korisnicima ukazuje na financijsku situaciju ili položaj trgovačkog društva u određenom trenutku. Bilanca je dvostruka slika jedne te iste vrijednosti i to na jednoj strani iskazana je vrijednost imovine (aktiva), a na drugoj strani iskazani su izvori financiranja imovine (pasiva). Osnovno obilježje bilance je bilančna ravnoteža prema kojoj je vrijednost ukupne imovine jednaka vrijednosti obveza prema vanjskim vjerovnicima plus kapital kao vlastiti izvor financiranja.“⁷² Tablica 8 prikazuje strukturu bilance osiguravajućeg društva.

Tablica 8: Izvještaj o financijskom položaju (bilanca) društva za osiguranje

AKTIVA		PASIVA	
Oznaka pozicije	Opis pozicije	Oznaka pozicije	Opis pozicije
A.	Potraživanja za upisani a neplaćeni kapital	A.	Kapital i rezerve
B.	Nematerijalna imovina	B.	Obveze drugog reda (podređene obveze)
C.	Materijalna imovina	C.	Tehničke pričuve
D.	Ulaganja	D.	Posebne pričuva za osiguranje iz skupine životnih osiguranja kod kojih ugovaratelj osiguranja preuzima investicijski rizik (bruto iznos)
E.	Ulaganja za račun i rizik vlasnika polica životnog osiguranja	E.	Ostale pričuve
F.	Udio reosiguranja u tehničkim pričuvama	F.	Odgođena i tekuća porezna imovina
G.	Odgođena i tekuća porezna imovina	G.	Depoziti zadržani iz posla predanog u reosiguranje
H.	Potraživanja	H.	Financijske obveze
I.	Ostala imovina	I.	Ostale obveze
J.	Plaćeni troškovi budućeg razdoblja i neuspjela naplata prihoda	J.	Odgođeno plaćanje troškova i prihod budućeg razdoblja
K.	UKUPNA AKTIVA (A+B+C+D+E+F+G+H+I+J)	K.	UKUPNA PASIVA (A+B+C+D+E+F+G+H+I+J)
L.	IZVANBILANČANI ZAPISI	L.	IZVANBILANČANI ZAPISI

Izvor: Izrada autora prema Pravilniku o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje, Narodne novine d.d., 37/16 (50/19)

⁷² Gulin, D. et al. (2001) Računovodstvo trgovačkih društava uz primjenu Međunarodnih računovodstvenih standarda i poreznih propisa. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str. 630

3.6.2. Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti

Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti obuhvaća elemente računa dobiti i gubitka i ostale sveobuhvatne dobiti. Račun dobiti i gubitka pruža informacije o uspjehu društva tijekom obračunskog razdoblja. Sadržava stavke prihoda, rashoda i financijskog rezultata kao razliku prihoda i rashoda između dva datuma bilance. „Jedan od temeljnih zahtjeva MRS-a 1 je da se promjene koje se događaju unutar kapitala prikazuju odvojeno. Stoga se promjene u kapitalu u koje su uključeni vlasnici prezentiraju u okviru izvještaja o promjenama kapitala dok se promjene u kapitalu povezane s transakcijama u koje nisu uključeni vlasnici prezentiraju u okviru izvještaja o sveobuhvatnoj dobiti. Ukupna sveobuhvatna dobit obuhvaća sve elemente dobiti i gubitka i ostale sveobuhvatne dobiti.“⁷³ Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti osiguravajućeg društva prikazan je tablicom 9.

Tablica 9: Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti društva za osiguranje

Oznaka pozicije	Opis pozicije
I	Zarađene premije (prihodovane)
II	Prihodi od ulaganja
III	Prihodi od provizija i naknada
IV	Ostali osigurateljno - tehnički prihodi, neto od reosiguranja
V	Ostali prihodi
VI	Izdaci za osigurane slučajeve, neto
VII	Promjena matematičke pričuve i ostalih tehničkih pričuva, neto od reosiguranja (+/-)
VIII	Promjena posebne pričuve za osiguranje iz skupine životnih osiguranja kod kojih ugovaratelj osiguranja preuzima investicijski rizik, neto od reosiguranja (+/-)
IX	Izdaci za povrate premija (bonusi i popusti), neto od reosiguranja (+/-)
X	Poslovni rashodi (izdaci za obavljanje djelatnosti), neto
XI	Troškovi ulaganja
XII	Ostali tehnički troškovi, neto od reosiguranja
XIII	Ostali troškovi, uključujući vrijednosna usklađenja
REZULTAT	
XIV	Dobit ili gubitak obračunskog razdoblja prije poreza (+/-)
XV	Porez na dobit ili gubitak
XVI	Dobit ili gubitak obračunskog razdoblja poslije poreza (+/-)
XVII	UKUPNI PRIHODI
XVIII	UKUPNI RASHODI
XIX	Ostala sveobuhvatna dobit
XX	Ukupna sveobuhvatna dobit
XXI	Reklasifikacija usklade

Izvor: Izrada autora prema Pravilniku o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje, Narodne novine d.d., 37/16 (50/19)

⁷³ Štahan, M. et al. (2014) Računovodstvo trgovačkih društava prema HSFI i MSFI. Zagreb: TEB – poslovno savjetovanje d.o.o., str. 927

3.6.3. Izvještaj o novčanim tokovima

Izvještaj o novčanim tokovima sadrži informacije o novčanim primicima i novčanim izdacima u toku obračunskog razdoblja te stanju novca i novčanih ekvivalenata na početku i na kraju obračunskog razdoblja, odnosno prikazuje izvore pribavljanja i način upotrebe novca.

Izvještaj o novčanim tokovima sastavlja se temeljem tri vrste aktivnosti društva:⁷⁴

1. Poslovne aktivnosti (aktivnosti koje su primarno usmjerene na proizvodnju i prodaju proizvoda i robe te pružanje usluga),
2. Investicijske aktivnosti (obuhvaćaju ulaganja u dužničke i vlasničke vrijednosne papire, ulaganja u ostalu dugotrajnu imovinu, odobravanje kredita i sl.),
3. Financijske aktivnosti (obuhvaćaju primanje novca od emisije dionica, otkup dionica, povrat novca vlasnicima na uloženu imovinu, zaduživanje poduzeća, povrat dugova i sl.)

„Svrha Izvještaja o novčanim tokovima može se sistematizirati na sljedeći način:

- a) procjena sposobnosti poduzeća da ostvari budući čisti novčani tok,
- b) da omogući procjenu sposobnosti društva da ispuni svoje obveze vjerovnicima
- c) da se omogući ocjena uzroka zbog kojih se razlikuje neto dobit od čistog novčanog toka
- d) da se omogući procjena učinaka novčanog toka na financijski položaj društva.“⁷⁵

Tablica 10 prikazuje strukturu Izvještaja o novčanim tokovima osiguravajućeg društva.

Tablica 10: Izvještaj o novčanim tokovima društva za osiguranje

Oznaka pozicije	Opis pozicije
I	Novčani tok iz poslovnih aktivnosti
II	Novčani tok iz ulagačkih aktivnosti
III	Novčani tok od financijskih aktivnosti
IV	Učinci promjene tečajeva stranih valuta na novac i novčane ekvivalente
V	Neto povećanje/smanjenje novca i novčanih ekvivalenata (I+II+III+IV)

Izvor: Izrada autora prema Pravilniku o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje, Narodne novine d.d., 37/16 (50/19)

⁷⁴ Gulin, D. i Perčević, H. (2013) Financijsko računovodstvo – izabrane teme. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str. 40

⁷⁵ Gulin, D. et. al. (2001) op. cit., str. 642

3.6.4. Izvještaj o promjenama kapitala

Izvještaj o promjenama kapitala prikazuje sve promjene koje su se dogodile na kapitalu između dva datuma bilance. Osim kapitalnih transakcija s vlasnicima (ulaganja kapitala, isplate dividendi), promjene kapitala odraz su i ukupnih dobitaka i gubitaka društva, dakle i onih iznosa koji prema zahtjevima pojedinih standarda priznaju izravno u kapital, a ne kroz račun dobiti i gubitka (poput revalorizacijskih povećanja i smanjenja dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine, i dobitka/gubitaka od ponovnog mjerenja financijske imovine raspoložive za prodaju). S obzirom da je važno razmotriti sve stavke prihoda i rashoda za procjenjivanje financijskog položaja društva između dva datuma, standardi zahtijevaju prezentiranje izvještaja koji će omogućiti sagledavanje i onih stavaka prihoda i rashoda koji su izravno priznati u kapital. Promjene na kapitalu odražavaju povećanje ili smanjenje neto imovine društva u određenom razdoblju.⁷⁶

Tablica 11 prikazuje stavke Izvještaja o promjeni kapitala osiguravajućeg društva.

Tablica 11: Izvještaj o promjenama kapitala društva za osiguranje

Oznaka pozicije	Opis pozicije
I	Stanje 1. siječnja prethodne godine
	1. promjena računovodstvenih politika 2. ispravak pogreški prethodnih razdoblja
II	Stanje 1. siječnja prethodne godine (prepravljeno)
III	Sveobuhvatna dobit ili gubitak prethodne godine
	1. dobit ili gubitak razdoblja 2. ostala sveobuhvatna dobit ili gubitak razdoblja 2.1. nerealizirani dobiti ili gubici od materijalne imovine 2.2. nerealizirani dobiti ili gubici od financijske imovine raspoložive za prodaju 2.3. realizirani dobiti ili gubici od financijske imovine raspoložive za prodaju 2.4. ostale nevalsničke promjene kapitala
IV	Transakcije s vlasnicima (prethodno razdoblje)
	1. povećanje/smanjenje upisanog kapitala 2. ostale uplate vlasnika 3. isplata udjela u dobiti/dividenda 4. ostale raspodjele vlasnicima
V	Stanje na zadnji dan izvještajnog razdoblja u prethodnoj godini
VI	Stanje na 1. siječnja tekuće godine
	1. promjena računovodstvenih politika 2. ispravak pogreški prethodnih razdoblja

⁷⁶ Štahan, M. et al. (2014) op. cit., str. 884

VII	Stanje 1. siječnja tekuće godine (prepravljeno)
VIII	Sveobuhvatna dobit ili gubitak tekuće godine
	1. dobit ili gubitak razdoblja 2. ostala sveobuhvatna dobit ili gubitak tekuće godine 2.1. nerealizirani dobiti ili gubici od materijalne imovine 2.2. nerealizirani dobiti ili gubici od fi nancijske imovine raspoložive za prodaju 2.3. realizirani dobiti ili gubici od fi nancijske imovine raspoložive za prodaju 2.4. ostale nevlasničke promjene kapitala
IX	Transakcije s vlasnicima (tekuće razdoblje)
	1. povećanje/smanjenje upisanog kapitala 2. ostale uplate vlasnika 3. isplate udjela u dobiti/dividenda 4. ostale transakcije s vlasnicima
X	Stanje na zadnji dan izvještajnog razdoblja u tekućoj godini

Izvor: Izrada autora prema Pravilniku o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje, Narodne novine d.d., 37/16 (50/19)

3.6.5. Bilješke uz financijske izvještaje

Bilješke su sastavni dio godišnjih financijskih izvještaja, a obvezni su ih sastavljati svi poduzetnici. Svrha bilješki je zainteresiranim korisnicima pružiti dodatne informacije koje nisu dostupne u bilanci, izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti, izvještaju o novčanim tokovima i izvještaju o promjenama kapitala. Posebno se u bilješkama obrazlažu postupci oblikovanja prijenosnih premija, pričuva šteta, pričuva za kolebanje šteta, za povrat dijela premije, te prijedloga raspodijele dobiti.

„Prema MRS-u 1, Bilješke trebaju:

- pružiti informacije o osnovi za sastavljanje financijskih izvještaja i određenim računovodstvenim politikama,
- objaviti informacije prema zahtjevima MSFI-a koje nisu prezentirane u bilanci, izvještaju o dobiti, izvještaju o promjenama glavnice ili izvještaju o novčanom toku, i
- pružiti dodatne informacije koje nisu prezentirane u ostalim izvještajima, ali su važne za razumijevanje bilo kojeg od njih.“⁷⁷

⁷⁷ Mićin, K. (2008) op. cit., str. 38

Sadržaj Bilješki uz financijske izvještaje osiguravajućeg društva prikazan je u Tablici 12.

Tablica 12: Bilješke iz financijske izvještaje društva za osiguranje

Oznaka pozicije	Opis pozicije
1.	Sažetak primijenjenih računovodstvenih politika s osvrtom na primijenjene računovodstvene politike za ulaganja imovine za pokriće tehničke, odnosno matematičke pričuve.
2.	Podaci koji potkrepljuju stavke prikazane u Izvještaju o financijskom položaju društva, Izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti, Izvještaju o novčanim tokovima i Izvještaju o promjenama kapitala posebno za skupinu životnih i posebno za skupinu neživotnih osiguranja.
3.	Podaci o kretanju godišnjeg prinosa na matematičku pričuvu.
4.	Podaci o kvoti šteta po vrstama neživotnih osiguranja, kvoti troškova po vrstama neživotnih osiguranja te kombiniranoj kvoti.
5.	Podaci o strukturi troškova pribave i troškova uprave (administrativnih troškova) po vrstama osiguranja.
6.	Podaci o izračunu kapitala, jamstvenog kapitala i adekvatnosti kapitala sukladno odredbama Zakona o osiguranju, posebno za skupinu životnih osiguranja i posebno za skupinu neživotnih osiguranja, koji sadrže osnovni kapital, dopunski kapital te jamstveni kapital u odnosu na granicu solventnosti.
7.	Podaci o strukturi ulaganja imovine za pokriće matematičke, odnosno tehničke pričuve u skladu sa Zakonom o osiguranju i na temelju njega donesenim podzakonskim aktima te usporedbom s iskazanim stanjem tehničke odnosno matematičke pričuve.
8.	Podaci o prihodima i troškovima od ulaganja imovine za pokriće tehničke, odnosno matematičke pričuve.
9.	Podaci o usklađenosti imovine za pokriće tehničke, odnosno matematičke pričuve s obvezama iz ugovora o osiguranja (temeljem kojih su formirane tehničke odnosno matematičke pričuve).
10.	Podaci o stanju i kretanju izvanbilančnih stavki koji sadržavaju: dana jamstva i garancije, akreditive, mjenice, ročnice (futures), opcije, swapove, ostale terminske poslove (forwards), ostale derivate, ostale izvanbilančne stavke.
11.	Ukupan iznos naknada koji za određenu financijsku godinu naplaćuje samostalni revizor ili revizorsko društvo za zakonski propisanu reviziju godišnjih financijskih izvještaja, ukupan iznos naknada za druge usluge provjere, ukupan iznos naknada za usluge poreznog savjetovanja te ukupan iznos naknada za druge usluge osim revizorskih.

Izvor: Izrada autora prema Pravilniku o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje, Narodne novine d.d., 37/16 (50/19)

4. RAČUNOVODSTVENO EVIDENTIRANJE PRIHODA I RASHODA NEŽIVOTNIH OSIGURANJA

4.1. Priznavanje i mjerenje prihoda i rashoda

Kao što je već naglašeno, temeljni financijski izvještaji neživotnih osiguranja sastavljaju se sukladno odredbama Zakona o računovodstvu, Zakona o osiguranju, Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja i drugih pravilnika i propisa. Društvo je dužno usvojiti računovodstvene politike kojima, među ostalim, definira i politike priznavanja prihoda i rashoda prilikom prezentiranja u financijskim izvještajima.

Prihodi se mogu definirati kao „povećanja gospodarskih koristi tijekom obračunskog razdoblja u obliku pritoka ili povećanja imovine ili smanjenja obveza, što ima za posljedicu povećanje vlasničkog kapitala, osim povećanja povezanih s uplatama sudionika u kapitalu.“⁷⁸

„Iz definicije prihoda proizlaze sljedeće karakteristike:

- prihodi nastaju u određenom obračunskom razdoblju i sastavni su dio računa dobiti i gubitka,
- prihodi predstavljaju povećanje ekonomskih koristi u obliku povećanja imovine ili smanjenja obveza,
- nastanak prihoda ima za posljedicu povećanje glavnice, odnosno dobiti koja nastaje kao razlika između prihoda i rashoda,
- svako povećanje imovine ili smanjenje obveza ne predstavlja nastanak prihoda, već samo ono koje rezultira povećanjem glavnice,
- nije svako povećanje kapitala povezano s nastankom prihoda.“⁷⁹

Prihodi osiguravajućeg društva dijele se na prihode iz direktnih osigurateljnih poslova, prihode od ulaganja i ostale prihode. U MRS-u 18 – *Prihodi* posebno su određeni uvjeti za priznavanje prihoda od prodaje robe i posebni uvjeti za priznavanje prihoda od pružanja usluga. Iako su osiguravajuća

⁷⁸ Bakran, D., Gulin, D. i Milčić, I. (2016) op. cit., str. 128

⁷⁹ Gulin, D. et al. (2018) Računovodstvo II – evidentiranje poslovnih procesa. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str. 339

društva uslužna poduzeća jer najveći dio prihoda ostvaruju od pružanja usluga (prihodi iz direktnih osigurateljnih poslova), na priznavanje tih prihoda direktno ne odnosi se MRS 18 iako ima određeno logično uporište, dok MSFI 4 ne propisuje posebnu metodu za priznavanje takvih prihoda nego navodi različite modele:⁸⁰

- a) prema nekim modelima, osiguratelj priznaje premije zarađene tijekom razdoblja kao prihod i priznaje štete koje su nastale tijekom razdoblja kao rashod,
- b) prema drugim modelima, osiguratelj priznaje primljene premije kao prihod, a u isto vrijeme priznaje rashod koje predstavlja rezultirajuće povećanje u obvezama,
- c) prema trećim modelima, osiguratelj prijavljuje primljene premije kao primljene depozite.

Za mjerenje i priznavanje prihoda od ulaganja primjenjuju se MRS 39 *Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje* i MSFI 4, dok se mjerenje i priznavanje ostalih prihoda koristi MRS 18.

Rashodi se mogu definirati kao „smanjenja ekonomskih koristi kroz obračunsko razdoblje u obliku odljeva ili iscrpljenja imovine ili stvaranja obveza što za posljedicu ima smanjenje kapitala, osim onog u svezi s raspodjelom sudionicima u kapitalu.“⁸¹ Rashod, kao negativna komponenta rezultata poslovanja, sučeljava se s prihodima kao pozitivnom komponentom kako bi se utvrdio rezultat poslovanja.

„Rashode obilježava nekoliko karakteristika:

- nastaju u određenom razdoblju, sučeljavaju se s prihodima istog obračunskog razdoblja te su sastavni element računa dobiti i gubitka,
- predstavljaju smanjenje ekonomskih koristi ili smanjenje imovine ili povećanje obveza
- nastanak rashoda ima za posljedicu smanjenje glavnice
- svako smanjenje imovine ili povećanje obveza ne predstavlja nužno nastanak rashoda
- glavnica se može smanjiti i raspodjelom sudionicima u glavnici pri čemu ne nastaje rashod.“⁸²

⁸⁰ Mićin, K. (2008) op. cit., str. 52

⁸¹ Bakran, D., Gulin, D. i Milčić, I. (2016) op. cit., str. 935

⁸² Gulin, D. et al. (2018) op. cit., str. 320

Prilikom priznavanja rashoda potrebno se pridržavati određenih pravila:⁸³

- rashodi se priznaju kada su nastali bez obzira na to jesu li plaćeni,
- rashodi se priznaju i kada su mogući iako je zabranjeno namjerno podcjenjivati imovinu i precjenjivati obveze,
- rashodi se priznaju samo ako su povezani s nastalim prihodima
- mogu se priznati onda kada postoji mogućnost da će doći do odljeva budućih ekonomski koristi preko smanjenja imovine ili povećanja obveza,
- iskazuju se onda kada se njihov iznos može pouzdano izmjeriti.

Za ispravno mjerenje rashoda potrebno je utvrditi novčane iznose po kojima bi se rashodi trebali priznati u financijskim izvještajima. Rashodi se u izvještajima obično mjere po povijesnom trošku, iznosu novca koji je stvarno plaćen za stjecanje neke imovine ili se očekuje da će biti plaćen za podmirenje određene obveze.⁸⁴

MRS 1 *Prezentiranje financijskih izvještaja* propisuje objavu stavaka prihoda i rashoda, a dodatne stavke koje osiguratelj mora objaviti prema MSFI 4 uglavnom su uključene u račun dobiti i gubitka čija je struktura i sadržaj propisan Pravilnikom o obliku i sadržaju financijskih i drugih izvještaja društva sa osiguranje odnosno reosiguranje.

„MSFI 4 zahtjeva prezentiranje sljedećih pozicija:

- a) nezarađene premije
- b) štete prijavljene od imatelja police
- c) nastale neprijavljene štete
- d) rezerve koje nastaju zbog testa adekvatnosti obveza
- e) rezerve za buduće dobiti
- f) potraživanja i obveze povezane s ugovorima o osiguranju
- g) odgođene troškove pribave
- h) prihod od izdanih ugovora o osiguranju

⁸³ Dražić Lutitsky, I. et al. (2010) Računovodstvo. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str. 437

⁸⁴ Gulin, D. et al. (2018) op. cit., str. 322

- i) prihod od ugovora s reosiguranjem
- j) troškove za štete i naknade imateljima polica
- k) troškove koji proizlaze iz reosiguranja
- l) učinak promjena u procjenama i pretpostavkama
- m) gubitke priznate kao rezultat primjene testa adekvatnosti obveza
- n) posebne objave o dobicima i gubicima priznatim iz poslova reosiguranja

Ukoliko bilo koja od ovih pozicija nije prezentirana kroz pozicije financijskih izvještaja, osiguratelj je treba detaljnije prezentirati kroz bilješke uz financijske izvještaje.“⁸⁵

4.2. Prihodi neživotnih osiguranja

Neživotna osiguranja glavninu svojih prihoda formiraju na temelju ugovora o osiguranju, odnosno premije koju naplaćuju osiguranicima za rizike koje su temeljem ugovora o osiguranju uzeli u pokriće. S obzirom da je preuzimanje rizika temelj poslovanja osiguravajućih društava, takvi prihodi dio su skupine prihoda koja se naziva još i prihodi od direktnih poslova neživotnih osiguranja koje društvo, osim poslovanja s osiguranicima, ostvaruje i poslovanjem s reosigurateljima i suosigurateljima. Osim prihoda od direktnih poslova osiguranja, značajne prihode neživotna osiguranja ostvaruju i ulaganjima, a nisu zanemarivi ni ostali poslovni prihodi poput prodaje imovine, otpisa obveza ili poslovnog najma.

Detaljna sistematizacija prihoda neživotnih osiguranja prikazana je Tablicom 13.

⁸⁵ Mićin, K. (2008) op. cit., str. 52

Tablica 13: Vrste prihoda neživotnih osiguranja

<p>PRIHODI OD DIREKTNIH POSLOVA NEŽIVOTNIH OSIGURANJA</p>	<p>ZARAĐENA PREMIJA U OSIGURANJU:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. premija osiguranja 2. premija suosiguranja 3. promjena prijenosne premije 4. premije predane u reosiguranje 5. promjena udjela su/reosiguratelja u prijenosnoj premiji 6. ispravak vrijednosti premije osiguranja/suosiguranja 7. naplaćeni ispravak vrijednosti za premiju osiguranja/reosiguranja 8. naplaćena otpisana potraživanja za premiju <p>PRIHODI OD DRUGIH POSLOVA OSIGURANJA:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. provizija po ugovorima o reosiguranju 2. naplaćena potraživanja po kojima je izvršen ispravak vrijednosti po osnovi tehničkih sredstava (opća rezervacija) 3. naplaćena otpisana potraživanja od drugih poslova osiguranja 4. prihodi iz ranijih godina – tehničkih sredstava 5. ostali tehnički prihodi
<p>POSLOVNI PRIHODI</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. prihodi od otpisa obveza 2. prihodi od prodaje materijale imovine koja služi za neposredno obavljanje osigurateljne djelatnosti 3. prihodi od refundacija, dotacija, subvencija i drugih naknada 4. prihodi iz prethodnih godina 5. prihodi od poslovnog najma 6. naplaćena potraživanja od ispravka vrijednosti – ostalo 7. naplaćena otpisana potraživanja – ostalo 8. ostali poslovni prihodi
<p>PRIHODI OD ULAGANJA</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. kamatni prihodi 2. amortizacija premije / diskonta obveznica 3. pozitivne tečajne razlike 4. prihodi od dividendi 5. prihodi od renti 6. prihodi od naknada 7. nerealizirani dobiti – svođenje na fer vrijednost 8. realizirani dobiti od prodaje 9. prihodi od prodaje materijalne imovine koja ne služi neposredno za obavljanje osigurateljne djelatnost 10. ostali prihodi

Izvor: izrada autora prema Uputi za primjenu kontnog plana za društva za osiguranje i društva za reosiguranje (pročišćeni tekst). Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=38780> [10. kolovoza 2019.]

U ovom radu detaljnije će se obraditi zarađena premija u osiguranju kao dio prihoda od direktnih poslova i prihodi od ulaganja s obzirom da su te dvije vrste prihoda najzastupljenije u strukturi ukupnih prihoda neživotnih osiguranja.

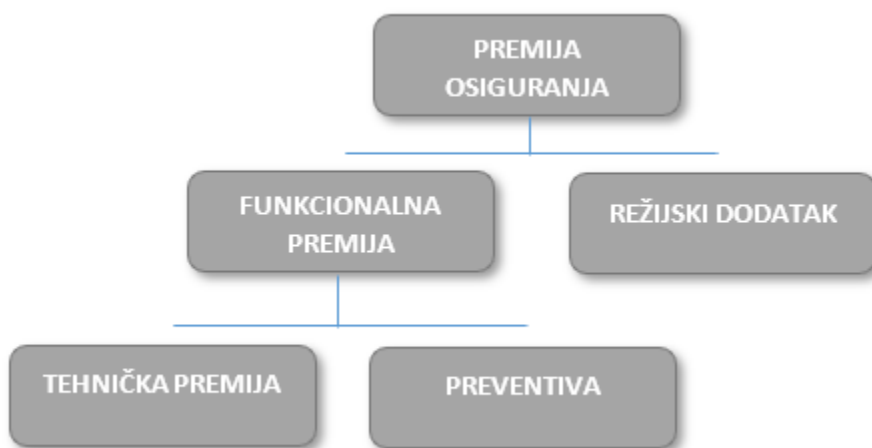
4.2.1. Zarađene premije u osiguranju

Kao što je vidljivo iz Tablice 13, prihodi od direktnih poslova neživotnih osiguranja mogu se podijeliti na zarađene premije u osiguranju (razred 7, skupina 70 kontnog plana) i prihode od drugih poslova osiguranja (razred 7, skupina 72 kontnog plana). Zarađene premije u osiguranju uključuju sljedeće vrste prihoda:

1. Premija osiguranja

Pod premijom osiguranja podrazumijeva se zaračunata bruto premija. „Zaračunata bruto premija neživotnih osiguranja uključuje sve iznose premija koje su ugovorene (policirane) u tekućem obračunskom razdoblju za razdoblje najduže do godinu dana, bez obzira odnose li se ti iznosi u cijelosti ili djelomično na kasnije obračunsko razdoblje. Iznosi idućeg obračunskog razdoblja obračunavaju se preko prijenosnih premija.“⁸⁶ Struktura premije osiguranja prikaza je Slikom 3.

Slika 3: Struktura premije osiguranja

Izvor: izrada autora prema Jovanović, S. (2007) Premija osiguranja neživotnih grana. Revija za pravo osiguranja, br. 4/2007, str. 22

Funkcionalna premija se sastoji od tehničke premije, a može sadržavati i doprinos za preventivu ukoliko je on uračunat u premiju osiguranja. Doprinos za preventivu služi za provođenje mjera u cilju sprječavanja nastanka osiguranog rizika i suzbijanja prekomjernih posljedica nastalih šteta.

⁸⁶ Grawe osiguranje; pojmovi u osiguranju. Dostupno na: <https://www.grawe.hr/pitanja-i-pojmovi/> [11. kolovoza 2019.]

Iz tehničke premije izdvaja se riziko premija u neživotnim osiguranjima koja služi za izvršavanje obveza osiguratelja. Drugi dio tehničke premije je režijski dodatak koji se koristi za pokriće troškova provođenja osiguranja.⁸⁷

Prihod od premija osiguranja osiguratelj priznaje na dan kada je na sebe preuzeo obvezu pokrića rizika. Budući da premija osiguranja ne može biti ugovorena za osigurateljno razdoblje koje je duže od godine dana, razgraničava se kroz prijenosne premije za cijelo vrijeme trajanja ugovora.

2. Premija suosiguranja

Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05 – 29/18) u članku 959. definira suosiguranje kao ugovor o osiguranju sklopljen s više osiguratelja koji su se sporazumjeli o zajedničkom snošenju i raspodjeli rizika, pri čemu svaki osiguratelj naznačen u polici osiguranja odgovara osiguraniku za potpunu naknadu. Taj ugovor predstavlja temelj za priznavanje prihoda od suosiguranja koje se evidentiraju na kontu 701 – Premija suosiguranja.

3. Prijenosne premije i promjena udjela su/reosiguratelja u prijenosnoj premiji

Prijenosne premije društvo obračunava za sve ugovore o osiguranju kod kojih osigurateljno pokriće traje i nakon obračunskog razdoblja s obzirom da se osigurateljno i obračunsko razdoblje ne podudara. Zračunata bruto premija u tekućem ili prethodnom obračunskom razdoblju osnovica je za obračun prijenosne premije. One moraju biti dovoljne za ispunjenje predvidivih obveza koje proizlaze iz ugovora o osiguranju i koje će nastati nakon obračunskog razdoblja, a to vrijedi za sve vrste neživotnih osiguranja.⁸⁸ U okviru računa 702 iskazuju se prijenosna premija izvještajnog razdoblja tekuće godine i prijenosna premija izvještajnog razdoblja prethodne godine, a u okviru računa 704 iskazuje se prihod po osnovu promjene udjela suosiguratelja, odnosno reosiguravatelja u prijenosnoj premiji.

4. Premija predana u reosiguranje/suosiguranje

Premije predane u reosiguranje predstavljaju premije čiji se izračun temelji na premiji osiguranja i ugovoru o reosiguranju ili suosiguranju. Osiguravajuće društvo u obvezi je reosiguranjem pokriti

⁸⁷ Jovanović, S. (2007) Premija osiguranja neživotnih grana. Revija za pravo osiguranja, br. 4/2007, str. 22

⁸⁸ Mićin, K. (2008) op. cit., str. 54

visinu onih preuzetih rizika koja prelazi kapacitete utvrđene kroz visinu samopridržaja. Ove premije predstavljaju prihod društva kojem su one predane, stoga se u okviru računa 703 iskazuje iznos premije predane u reosiguranje kroz negativni predznak, što posljedično umanjuje ostvarene prihode.

5. Ispravak vrijednosti premije osiguranja/suosiguranja

„Prihod se priznaje samo ako je vjerojatno da će gospodarske koristi povezane s transakcijom pritjecati u subjekt. Međutim, ako se pojavi neizvjesnost povezana s naplatom iznosa koji je već uključen u prihod, nenaplativi iznos ili iznos čija naplata više nije vjerojatna priznaju se kao rashod, a ne kao usklađivanje prvotno priznatog prihoda.“⁸⁹ Stoga društvo za osiguranje mora formirati učinkovite provoditi politike procjene realnosti i izvjesnosti naplate potraživanja i politike ispravka vrijednosti potraživanja za premije, kao i propisati sustav aktivnog upravljanja neplaćenim potraživanjima s osnove premije osiguranja.

Promatrano s poreznog aspekta, vrijednosna usklađenja po osnovi ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca za isporučena dobra i obavljene usluge, priznaju se kao rashod ako je od dospijeća potraživanja do kraja poreznog razdoblja proteklo više od 60 dana, a ista nisu naplaćena do 15 dana prije dana podnošenja porezne prijave, dok se kod pravnih osoba usklađuju potraživanja koja pojedinačno ni ukupno ne prelaze 5.000,00 kn po pojedinom dužniku.

Ukoliko osiguratelj provodi ispravak vrijednosti za potraživanja za premiju osiguranja u rokovima koji su kraću od godine dana, ono može provesti dvostruko umanjenje bruto zaračunate premije osiguranja: kroz obračunatu prijenosnu premiju koja se izračunava temeljem osnovice bruto zaračunate premije osiguranja i kroz ispravak vrijednosti potraživanja. Treba imati na umu kako ispravak vrijednosti potraživanja nije krajnji otpis premije, već računovodstvena kategorija vrijednosnog usklađenja, stoga aktuar prilikom izračuna prijenosne premije gotovo i nema podatke o tome koja je premija ispravljena, a za koju se obračunava prijenosna premija, kako bi jedno umanjenje moglo isključiti drugo umanjenje.⁹⁰

Naplaćeni ispravak vrijednosti za premiju osiguranja/reosiguranja priznat će se kao prihod kada je premija, koja je ispravljena na teret računa dobiti i gubitka, ispravljena. U okviru računa 705 i

⁸⁹ Bakran, D., Gulin, D. i Milčić, I. (2016) op. cit., str. 132

⁹⁰ Mićin, K. (2008) op.cit., str. 55

706 iskazuju se prihodi po naplaćenim ispravcima za premiju osiguranja, suosiguranja i reosiguranja.

Naplaćena otpisana potraživanja za premiju priznat će se kao prihod kada su i naplaćena. U okviru računa 707 iskazuju se naplaćena otpisana potraživanja za premiju.

„Zarađena premija je ukupna zaračunata premija iz određenog razdoblja, umanjena za prijenosnu premiju aktualnog razdoblja i uvećana za prijenosnu premiju iz prethodnog razdoblja (zaračunata premija korigirana za promjenu pričuve prijenosne premije).“⁹¹ Utjecaj pojedinih struktura zarađene premije na prihode prikazan je u tablici 14.

Tablica 14: Utjecaj pojedinih struktura zarađene premije na prihode neživotnih osiguranja

Struktura pozicije zarađene premije	Utjecaj na prihode
Zarađena bruto premija	povećanje
Ispravak vrijednosti	smanjenje
i naplaćeni ispravak	povećanje
Premije predane u reosiguranje	smanjenje
Promjena bruto pričuve za prijenosne premije	
- povećanje pričuva (prijenosna premija prethodnog razdoblja manja je od prijenosne premije tekućeg razdoblja)	smanjenje
- smanjenje pričuva (prijenosna premija prethodnog razdoblja veća je od prijenosne premije tekućeg razdoblja)	povećanje
Promjena pričuva za prijenosne premije, udio reosiguratelja	
- povećanje udjela reosiguratelja u prijenosnoj premiji	povećanje
- smanjenje udjela reosiguratelja u prijenosnoj premiji	smanjenje

Izvor: Vašiček, V. (2019.) RFI – računovodstvo osiguravajućih društava. Predavanje. Zagreb: Ekonomski fakultet

4.2.2. Prihodi od ulaganja

Prihodi od ulaganja (razred 7, skupina 77 kontnog plana) i pripadajući prinosi na uložena sredstva kategorija su financijskih prihoda koji osiguravajućem društvu trebaju osigurati uspješnost poslovanja. Prihode od ulaganja generiraju financijski instrumenti u koje društvo ulaže, a koji su

⁹¹ Grawe osiguranje; pojmovi u osiguranju. Dostupno na: <https://www.grawe.hr/pitanja-i-pojmovi/> [11. kolovoza 2019.]

definirani MRS-om 32 – *Financijski instrumenti: prezentiranje* i MRS-om 39 – *Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje*, zatim ulaganja u zemljišta i građevinske objekte koji ne služe za redovito poslovanje već kao investicijski portfelj od kojeg se očekuju buduće ekonomske koristi (vrednuju se po MRS-u 40: *Ulaganja u nekretnine*), a društvo može ulagati i u podružnice i pridružena društva ili sudjelovati u zajedničkim ulaganjima.

Sukladno navedenim standardima, ulaganja u financijsku imovinu mogu se klasificirati kao:

- ulaganja koja se drže do dospijeca
- ulaganja raspoloživa za prodaju
- ulaganja po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka
- zajmovi i potraživanja

Društvo može ulagati u različite oblike financijskih instrumenata kao što su obveznice, komercijalni zapisi, trezorski zapisi, derivativni instrumenti, dionice te ostala financijska ulaganja.

„Izvori sredstava za ulaganja u materijalnu i financijsku imovinu društava koja su registrirana za provođenje neživotnih osiguranja su:

1. sredstva pričuva osiguranja i to pričuva za prijenosne premije, pričuva za štete i ostalih osigurateljnih pričuva, oblikovanih za sve vrste osiguranja kojima se društvo bavi. U računskom planu ulaganja sredstava tehničkih pričuva zdravstvenih osiguranja odvojena su u odnosu na ulaganja sredstava svih drugih tehničkih pričuva neživotnih osiguranja,
2. sredstva kapitala – uložena sredstva ulagača i sredstva kapitala povećana tijekom poslovanja društva,
3. slobodan sredstva su svi drugi izvori sredstava koji nisu tehničke pričuve osiguranja niti kapital – a uglavnom se formiraju iz prikupljenih premija osiguranja ili iz financijskih obveza.“⁹²

Kao što je već istaknuto u radu, tehničke pričuve služe za pokriće preuzetih obveza iz osiguranja te gubitaka koji nastanu uslijed ostvarivanja rizika kojima je društvo za osiguranje izloženo. Imovina za pokriće tehničkih pričuva je imovina koju služi za pokriće tih budućih obveza. Prilikom formiranja imovine za pokriće tehničkih pričuva osiguratelj se mora voditi načelima sigurnosti,

⁹² Mićin, K. (2008) op. cit., str. 67

likvidnosti, profitabilnosti i stabilnosti vodeći računa o vrsti poslova osiguranja koje obavlja, a isto vrijedi i za sredstva kapitala i slobodna sredstva.

Prihodi od ulaganja dijele se na: ⁹³

- kamatne prihode (konto 770)
- amortizacija premije / diskonta obveznica (konto 771)
- pozitivne tečajne razlike (konto 772)
- prihode od dividendi (konto 773)
- prihode od renti (konto 774)
- prihode od naknada (konto 775)
- nerealizirane dobitke - svođenje na fer vrijednost (konto 776)
- realizirane dobitke od prodaje financijskih instrumenata (konto 777)
- prihode od prodaje materijalne imovine koja ne služi za neposredno obavljanje osigurateljne djelatnosti (konto 778)
- ostale prihode (konto 779)

Kamatni prihodi uobičajeno imaju najznačajniju strukturu u ukupnim prihodima od ulaganja. „U okviru računa 770 iskazuju se kamatni prihodi obračunskog razdoblja, koji se priznaju u računu dobiti i gubitka. To su kamatni prihodi čija je naplata izvjesna. Ovi kamatni prihodi priznaju se u računu dobiti i gubitka i knjiže se na računima 770 kad su obračunati (zarađeni) neovisno o tome jesu li dospjeli za naplatu ili nisu ili su eventualno pri obračunu pripisani glavnici zajma. Kamatni prihodi koji se knjiže u okviru računa 770 obuhvaćaju osim obračunatih kamata po ugovorenoj nominalnoj kamatnoj stopi i druge prihode (provizije/naknade), koji su izravno povezani s odobrenim zajmovima i drugim plasmanima, odnosno kojima osnovicu za obračun čine zajmovi i drugi plasmani, bilo da se obračun obavlja jednokratno ili na vremenskoj osnovi.“⁹⁴

„Priznavanje tečajnih razlika obavlja se u skladu s odredbama MRS-a 21, točka 28., u kojoj se ističe: Tečajne razlike proizišle iz podmirivanja monetarnih stavaka ili izvještavanja o monetarnim stavkama po tečajevima različitim od onih po kojima su bile početno evidentirane tijekom razdoblja ili iskazane u prošlim financijskim izvještajima, priznaju se u računu dobiti ili gubitka

⁹³ HANFA: Uputa za primjenu kontnog plana za društva za osiguranje i društva za reosiguranje (pročišćeni tekst). Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=38780> [10. kolovoza 2019.]

⁹⁴ Ibidem.

razdoblja u kojem nastaju. Svođenje deviznih pozicija bilance na kunsku protuvrijednost obračunava se po aktualnom srednjem tečaju HNB-a, dok se svođenja pozicija bilance s (dvosmjernom) valutnom klauzulom provodi na ugovoreni tečaj. Gubici odnosno dobiti od tečajnih razlika evidentiraju se u okviru računa 461 odnosno 772.“⁹⁵

U okviru računa 777 iskazuju se realizirani dobiti od prodaje financijskih instrumenata i to posebno financijskih ulaganja koja je društvo iskazivalo po FER vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka, posebno financijskih ulaganja raspoloživa za prodaju te ostalih dobitaka od prodaje financijske imovine.

4.3. Rashodi neživotnih osiguranja

Troškovi s kojima se suočavaju neživotna osiguravajuća društva prema prirodnim vrstama se dijele na:⁹⁶

- štete u osiguranju (skupina 40)
- izdaci za štete reosiguranja (skupina 41)
- promjene tehničkih pričuva (skupina 42)
- troškovi pribave (skupina 43)
- materijalni i ostali troškovi (skupina 44)
- ostali troškovi poslovanja – materijalni i nematerijalni (skupina 45)
- troškovi financijski ulaganja (skupina 46)
- troškovi osoblja (skupina 47)
- ostali osigurateljno-tehnički izdaci (skupina 48)

Rashodi neživotnih osiguranja, radi jednostavnije sistematizacije, mogu se grupirati na tehničke rashode, režijske rashode i troškove financijskih ulaganja. Tehnički rashodi sučeljavaju se sa tehničkim prihodima, režijski rashodi sučeljavaju se dijelom sa premije za provođenje osiguranja,

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Ibidem.

a troškovi financijskih ulaganja sučeljavaju se sa prihodima od ulaganja. Navedena sistematizacija prikazana je Slikom 4.

Slika 4: Sistematizacija rashoda neživotnih osiguranja

Tehnički rashodi	- štete u osiguranju - promjene tehničkih pričuva - ostali osigurateljno-tehnički izdaci
Režijski rashodi	- troškovi pribave - materijalni i ostali troškovi - ostali troškovi poslovanja - troškovi osoblja
Troškovi financijskih ulaganja	

Izvor: izrada autora na temelju Mićin, K. (2008) Računovodstvo osiguravajućih društava. Zagreb: HASIBO d.o.o., str. 72

4.3.1. Tehnički rashodi

1. Štete u osiguranju

Štete u osiguranju čine najznačajniji udio u strukturi ukupnih rashoda neživotnih osiguranja.

Štete u osiguranju uključuju:⁹⁷

- **likvidirane štete** koje uključuju bruto iznos likvidiranih šteta u obračunskom razdoblju, bez obzira u kojem su obračunskom razdoblju nastale,
- **troškove vezane za isplatu šteta** koji uključuju sve interne i eksterne troškove povezane s likvidacijom šteta kao što su odvjetnički troškovi, troškovi liječnika cenzora i troškovi procjene šteta,
- **udjele suosiguratelja u likvidiranim štetama** koji proizlaze iz šteta koje su se dogodile na portfelju predanom u reosiguranje,

⁹⁷ Mićin, K. (2008) op. cit., str. 72

- **udjele reosiguratelja u likvidiranim štetama** koji proizlaze iz šteta koje su se dogodile na portfelju predanom u reosiguranje.

Tablica 15 prikazuje utjecaj pojedinih pozicija šteta u osiguranju na rashode neživotnih osiguranja.

Tablica 15: Utjecaj pozicija šteta u osiguranju na rashode neživotnih osiguranja

Struktura pozicije šteta u osiguranju	Utjecaj na rashode
Likvidirane štete – bruto iznos	povećanje
Likvidirane štete – udio reosiguratelja/suosiguratelja	smanjenje
Promjena pričuva šteta	
- povećanje pričuva šteta	povećanje
- smanjenje pričuva šteta	smanjenje
Promjena pričuva za udio reosiguratelja u pričuvi šteta	smanjenje

Izvor: izrada autora prema Vašiček, V. (2019.) RFI – računovodstvo osiguravajućih društava. Predavanje. Zagreb: Ekonomski fakultet

Udjeli suosiguratelja i reosiguratelja iskazuju se na kontima 402 i 403 kao stavke smanjenja iskazanih likvidiranih troškova. Postoje i druge odbitne pozicije u ukupnim obvezama po štetama u osiguranju kao što su naplaćeni regresi, naplaćene štete strane odgovornosti, potraživanja za isplaćene štete od nepoznatih i neosiguranih motornih vozila i spašeni ostaci osigurane imovine.

2. Promjene tehničkih pričuva

Promjene tehničkih pričuva (skupina 42 kontnog plana) su razlika između pričuva na kraju obračunskog razdoblja u odnosu na stanje pričuva s početka obračunskog razdoblja, a promjene tehničkih pričuva neživotnih osiguranja uključuju:⁹⁸

- promjena pričuva za nastale i prijavljene štete
- promjena pričuva za nastale i neprijavljene štete
- promjena pričuva za kolebanje šteta
- promjena pričuva za bonuse i popuste
- promjena pričuva za troškove obrade šteta

⁹⁸ HANFA: Odluka o kontnom planu društava za osiguranje i reosiguranje. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=13012> [19. kolovoza 2019.]

- promjena pričuva za regresna potraživanja
- promjena za URR (pričuve za ne istekle rizike)
- promjena za LAT (pričuve za pokriće obveza s osnova neadekvatnosti tehničkih pričuva)
- promjena ostali osigurateljno-tehničkih pričuva

„Promjena pričuva za nastale i prijavljene štete provodi se temeljem obračunatih razlika u ukupnim pričuvama na kraju u odnosu na početak razdoblja, a kojima je podloga analitička evidencija šteta u pričuvi. Pričuva prijavljenih šteta utvrđuje se za sve štete koje nisu riješene do kraja obračunskog razdoblja, a temeljem procjene vrijednosti očekivanih iznosa na temelju prikupljenih dokumenata. Tijekom obračunskog razdoblja za štete u pričuvi utvrđuju se očekivane obveze, a na kraju godine mora se utvrditi realna procjena svake pojedinačne štete koja je prijavljena, a do dana obračuna nije riješena“⁹⁹

3. Ostali osigurateljno-tehnički izdaci

Ostali osigurateljno-tehnički izdaci predstavljaju izdatke koji također neposredno proizlaze iz poslova osiguranja, ali se ne smatraju štetama ili pričuvama šteta, a potrebno ih je evidentirati po vrstama osiguranja. Ovi izdaci iskazuju se na kontima skupine 48, a u neživotnim osiguranjima uključuju: troškove na ime ispravka vrijednosti financijske imovine i potraživanja, ispravak vrijednosti ostalih potraživanja osim premije, troškove preuzetih obveza po ugovorima i ostalim obvezama, troškove naknadno utvrđenih rashoda iz prethodnih godina, izdatke za povrate premija, izdatke za preventivu, izdatke za garancijski fond, izdatke za financiranje Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga i Hrvatskog ureda za osiguranje te ostale nespomenute osigurateljno - tehničke izdatke.

4.3.2. Režijski rashodi

1. Troškovi pribave

Troškovi pribave iskazuju se na kontima skupine 43, a uključuju:¹⁰⁰

⁹⁹ Mićin, K. (2008) op. cit., str. 74

¹⁰⁰ HANFA: Uputa za primjenu kontnog plana za društva za osiguranje i društva za reosiguranje (pročišćeni tekst). Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=38780> [10. kolovoza 2019.]

- troškove za proviziju i ostali neposredni troškovi pribave
- posredne troškove pribave
- troškove izdavanja polica
- odgođene troškove pribave

Neposredni troškovi pribave uključuju troškove povezane sa pribavom i zaključenjem ugovora o osiguranju i proviziju ili plaću za zaposlenike koji su sudjelovali u pribavi osiguranja. Posredni troškovi pribave uključuju troškove reklama, nagradnih igara, poklona i ostale propagandne troškove. Troškovi izdavanja polica su troškovi tiskanja ponuda, polica, uvjeta i ostalih sastavnih dijelova ugovora o osiguranju.

Samo neposredni troškovi pribave se smiju razgraničavati kako bi se ravnomjerno rasporedili troškovi pribave osiguranja nakon obračunskog razdoblja za koje se obračunava prijenosna premija.

2. Materijalni i ostali troškovi

Na kontima skupine 44 iskazuju se materijalni troškovi poslovanja (troškovi materijala, troškovi energije, troškovi usluga, troškovi amortizacije i revalorizacije). U okviru konta 444 iskazuje se trošak amortizacije dugotrajne materijalne imovine prema MRS-u 16 - *Nekretnine, postrojenja i oprema*, te trošak amortizacije nematerijalne imovine u skladu s MRS-om 38 - *Nematerijalna imovina*. U okviru konta 447 iskazuju se troškovi rezerviranja za mirovine i druge obveze prema zaposlenicima (MRS 19 – *Primanja zaposlenih*), troškovi rezerviranja za poreze i doprinose (MRS 12 – *Porez na dobit*), te troškovi rezerviranja za obveze čije podmirenje može uslijediti kao posljedica pokrenutih sudskih sporova protiv društva (MRS 37 – *Rezerviranja, nepredviđene obveze i nepredviđena imovina*).

3. Ostali troškovi poslovanja

Na kontima skupine 45 iskazuju se ostali troškovi poslovanja nastali u izvještajnom razdoblju, a koji nisu navedeni u prethodnim skupinama kao što su troškovi dnevnica za službena putovanja i putne troškove, trošak reprezentacije, troškovi naknada iz poslovanja po ugovorima, troškovi

premija osiguranja, troškovi bankarskih usluga, doprinosi i članarine, porezi koji ne ovise o rezultatu, rashodi od prodaje materijalne imovine koja služi za neposredno obavljanje osigurateljne djelatnosti te ostali troškovi poslovanja – materijalni i nematerijalni.

4. Troškovi osoblja

Troškovi osoblja dijele se na:

- bruto plaće i nadnice
- doprinosi na bruto plaće

Bruto plaće i nadnice uključuju bruto plaću za redovan rad (fiksnu i varijabilnu plaću, stimulacije i sl.) uvećane za eventualne plaće u naravi i za naknade koje je prema propisima društvo dužno isplaćivati zaposlenicima (primjerice naknade za godišnji odmor, blag dane i sl.) Naknade na teret nadležnih institucija ne predstavljaju trošak društva iako ih društvo uplaćuje (primjerice naknadu za bolovanje). Doprinos na bruto plaće društvo obračunava i uplaćuje za radnike s kojima ima zasnovan radni odnos, uključujući i doprinose za plaće u naravi. Troškove plaća za zaposlenike koji rade na pribavi osiguranja potrebno je knjižiti na troškove pribave na način da se bruto plaće koje se odnose na zaposlenike u prodaji osiguranja direktno knjiže na troškove pribave ili se naknadno prenose na troškove pribave metodom storna.¹⁰¹

4.3.3. Troškovi financijskih ulaganja

Troškovi financijskih ulaganja predstavljaju smanjenje vrijednosti ulaganja koje je nastalo uslijed pada vrijednosti na tržištu, realnim gubicima, padu tečaja ili prodaji imovine ispod knjigovodstvene vrijednosti.

Troškovi financijskih ulaganja iskazuju se na kontima skupine 46 i dijele se na:¹⁰²

- kamatne rashode

¹⁰¹ Mićin, K. (2008) op. cit., str. 82

¹⁰² HANFA: Uputa za primjenu kontnog plana za društva za osiguranje i društva za reosiguranje (pročišćeni tekst). Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=38780> [10. kolovoza 2019.]

- troškove tečajnih razlika
- troškove na ime umanjenja ulaganja u financijsku i materijalnu imovinu
- troškove na ime naknade u svezi ulaganja u financijsku i materijalnu imovinu
- nerealizirane gubici od svođenja vrijednosti ulaganja u imovinu na fer vrijednost
- ostale ne realizirane gubitke
- realizirane gubitke od prodaje financijske imovine

Troškovi financijskih ulaganja razvrstavaju se prema namjeni i vrstama ulaganja. Na kontima ove skupine iskazuju se i rashodi od prodaje materijalne imovine koja ne služi za neposredno obavljanje osigurateljne djelatnosti te ostali troškovi po financijskim i materijalnim ulaganjima.

4.4. Utvrđivanje financijskog rezultata poslovanja

Na kraju obračunskog razdoblja, nakon provedenih svih potrebnih knjiženja, osiguravajuće društvo pristupa utvrđivanju financijskog rezultata poslovanja. Financijski rezultat poslovanja utvrđuje se sučeljavanjem svih knjiženih prihoda i rashoda prema načelu godišnjeg razgraničenja, što znači da se svi prihodi i rashodi priznaju u poslovnoj godini na koju se odnose. Ukoliko se prihodi veći od rashoda društvo ostvaruje pozitivan financijski rezultat ili bruto odbit, a ukoliko su prihodi manji od rashoda ostvaruje se negativan financijski rezultat ili gubitak.

Razliku između prihoda i rashoda koja postoji u razredu 7 treba prenijeti na razred 8 na skupinu konta na kojoj je iskazuje dobit ili gubitak prije oporezivanja. Razlika prihoda i rashoda koji su nastali tijekom obračunskog razdoblja prenosi se preko skupine konta 79 – *Raspored prihoda* na skupinu konta 80 – *Dobit ili gubitak prije oporezivanja* ovisno o tome je li utvrđena dobit ili gubitak. Nakon što se utvrdi financijski rezultat za poslovnu godinu, najprije se mora utvrditi iznos poreza na dobit koji je društvo dužno pokriti iz dobiti. To je dio dobiti koji se raspoređuje za porez na dobit. Nakon toga moguće je utvrditi iznos neto dobiti ili gubitka.

Međutim, prije samog utvrđivanja financijskog rezultata poslovanja, a kako bi se izbjegle moguće pogreške, nužno je najprije izvršiti računovodstvene kontrole putem bruto bilance, zatim obračunati i proknjižiti zakonske obveze kojima je osnovica ukupan prihod te utvrditi konačne iznose prihoda i rashoda za obračunsko razdoblje.

4.4.1. Završne računovodstvene kontrole

S obzirom na specifičnost i kompleksnost poslovanja neživotnih osiguranja, u takvim se društvima uspostavlja sustav internih kontrola kojima se osigurava operativna učinkovitost poslovanja, usklađivanje poslovanja sa zakonima i propisima te točnost i pravovremenost financijskog izvještavanja. Jedan od oblika internih kontrola su i završne računovodstvene kontrole čiji je cilj osigurati točnost računovodstvenih podataka, ali i zaštititi imovinu od gubitaka i krađa.

Završne računovodstvene kontrole uključuju provjeru pozicija kroz buro bilancu i uključuju:¹⁰³

- provjeru provedbe knjiženja inventura nematerijalne i materijalne imovine te obračuna amortizacije, da li su analitičke evidencije usklađene sa zbirnim kontima probne bilance, da li stanje na kontima amortizacije odgovara razlici stanja na kontima ispravka vrijednosti na kraju u odnosu na početak razdoblja,
- provjeru inventure ulaganja u materijalnu i financijsku imovinu iz sredstava tehničkih pričuva, iz sredstava kapitala i iz sredstava slobodne aktive,
- provjeru inventure slanja otvorenih stavaka potraživanja za premiju i ostalih potraživanja, da li je izvršen ispravak vrijednosti potraživanja,
- provjeru inventura stanja novca i novčanih ekvivalenata sa stanjem u poslovnim knjigama,
- provjeriti da li promjene pričuva s kraja razdoblja u odnosu na početak razdoblja odgovaraju knjiženim troškovima s osnove pričuva osiguranja,
- povjeriti inventure pričuva za nastale i prijavljene štete, da li se usklađene sa glavnom knjigom,
- provjeru inventura slanja otvorenih stavaka po obvezama,
- provjeru da li su obuhvaćeni svi troškovi koji se odnose na obračunsko razdoblje,
- provjeru da li su obračunata sva zakonska i ugovorna davanja.

¹⁰³ Mićin, K. (2008) op.cit., str. 92

4.4.2. Redoslijed utvrđivanja financijskog rezultata poslovanja

S ciljem ispravnog utvrđivanja financijskog rezultata poslovanja neživotnih osiguranja, a kako bi se izbjegle eventualne pogreške, utvrđivanje financijskog rezultata trebalo bi se obaviti u sljedećim fazama, pazeći da se ide redom kako se neke stavke ne bi preskočile:¹⁰⁴

1. računovodstvena kontrola bruto bilance ili probne bilance,
2. utvrđivanje i knjiženje obveza za doprinose koji se plaćaju iz ukupnog prihoda,
3. utvrđivanje konačnih prihoda i troškova društava u razdoblju,
4. zatvaranje konta prihoda 7../790 *Raspored prihoda*
5. zatvaranje konta troškova 4../490 *Raspored troškova*
6. prijenos ukupnih prihoda na konto dobiti prije oporezivanja (ako su prihodi veći od rashoda) 790/800 – *Dobit prije oporezivanja* ili prijenos ukupnih prihoda na konto gubitka prije oporezivanja (ako su prihodi manji od rashoda) 790/801 – *Gubitak prije oporezivanja*
7. prijenos ukupnih rashoda na konto dobiti prije oporezivanja (ako su rashodi manji od prihoda) 800/490 ili prijenos ukupnih rashoda na konto gubitaka prije oporezivanja (ako su rashodi veći od prihoda) 801/490,
8. utvrđivanje poreza na dobit temeljem Zakona o porezu na dobit, Pravilnika o porezu na dobit, PD obrasca i podataka o elementima prihoda i troškova koji uvećavaju ili umanjuju poreznu osnovicu,
9. prijenos dijela bruto dobiti za utvrđeni porez na dobit, 800/810 za porez na dobit ili 811/801 za porez na gubitak (odgođenu poreznu imovinu),
10. prijenos poreza na dobit na poreznu obvezu 810/242,
11. prijenos poreza na gubitak na razgraničenja 194/811
12. neto dobit (razlika bruto dobiti i obračunatog poreza) prenosi se na dobit poslije oporezivanja 800/820 ili ukoliko se radi o gubitku poslije poreza 821/801
13. prema odlukama Uprave i Nadzornog odbora o rasporedu dobiti ili pokriću gubitka provode se knjiženja: za raspodjelu dobiti za onaj dio dobiti koji se izdvaja z zakonske rezerve i u statutarne rezerve, ali ne više od polovice ukupne dobiti 820/83...:
 - dio dobiti za pokriće gubitaka prethodnih razdoblja (835/931)
 - dio dobiti za zakonske pričuve (830/910)

¹⁰⁴ Ibidem., str. 91

- dio dobiti za statutarne pričuve (831/911)

14. ostatak dobiti neživotnih osiguranja, a prema odlukama Skupštine, Nadzornog odbora i Uprave društva može se rasporediti za:

- dio dobiti za isplatu dividende dioničarima (832/2010)
- dio dobiti za izdavanje u druge pričuve (834/912)
- zadržanu dobit (837/930)

4.4.3. Utvrđivanje porezne osnovice i porezne obveze

Sukladno Zakonu o porezu na dobit (NN 177/04 - 106/18), porezni obveznik je, između ostaloga, i trgovačko društvo i druga pravna i fizička osoba rezident Republike Hrvatske koja gospodarsku djelatnost obavlja samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda ili drugih gospodarskih procjenjivih koristi. Porezna osnovica je dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećana i umanjena prema odredbama Zakona o porezu na dobit. To znači da će porezna osnovica za izračun poreza na dobit biti različita od bruto financijskog rezultata poslovanja.

Prilikom utvrđivanja porezne osnovice kroz PD obrazac najprije je potrebno unijeti podatke o ukupnim prihodima i ukupnim rashodima, kako bi se utvrdila dobit ili gubitak razdoblja, na način kako je prikazano Slikom 5.

Slika 5: Izvadak iz PD obrasca za 2018. godinu

R. br.	Opis	Svota
I. DOBIT/GUBITAK IZ RAČUNA DOBITI I GUBITKA		
1.	UKUPNI PRIHODI	
2.	UKUPNI RASHODI	
3.	DOBIT (r. br. 1. - r. br. 2.)	
4.	GUBITAK (r. br. 2. - r. br. 1.)	

Izvor: RRiF. Dostupno na: https://www.rrif.hr/preuzimanje_datoteka.html [25. kolovoza 2019.]

Nakon toga, potrebno je unijeti podatke o transakcijama koje povećavaju poreznu osnovicu ili smanjuju poreznu osnovicu. Transakcije koje smanjuju ili povećavaju poreznu osnovicu prikazane su Tablicom 16.

Tablica 16: Stavke povećanja/smanjenja porezne osnovice

<p style="text-align: center;">POVEĆANJE POREZNE OSNOVICE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rashodi od vrijednosnih usklađenja dionica i udjela (nerealizirani gubici), ako su bili iskazani u rashodima - amortizacija iznad propisanog iznosa - 50% troškova za osobni prijevoz (osim osiguranja i kamata) - manjkovi na imovini iznad visine utvrđene odlukom Hrvatske gospodarske komore - troškovi prisilne naplate poreza ili drugih davanja - kazne koje izriče mjerodavno tijelo - zatezne kamate između povezanih osoba - povlastice i drugi oblici imovinskih koristi - darivanja iznad propisanih iznosa - kamate koje nisu porezno priznati rashod - skrivene isplate dobiti - privremeno nepriznate rashode
<p style="text-align: center;">SMANJENJE POREZNE OSNOVICE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - prihodi od dividendi i udjela u dobiti - prihodi od vrijednosnih usklađenja dionica i udjela (nerealizirani dobiti) ako su bili uključeni u poreznu osnovicu - prihodi od naplaćenih otpisanih potraživanja koja su u prethodnim poreznim razdobljima bila uključena u poreznu osnovicu, a nisu isključena iz porezne osnovice kao porezno priznati rashod - amortizacija koja nije bila porezno priznata u ranijim razdobljima - poticaji u obliku poreznog oslobođenja ili olakšice sukladno posebnim propisima

Izvor: izrada autora prema Zakonu o porezu na dobit, Narodne novine d.d., 177/04 (106/18)

Utvrđena bruto dobit, uvećana ili umanjena za određene stavke, predstavlja poreznu osnovicu na temelju koje se izračunava obveza poreza na dobit. Neživotna osiguranja, kao veliki poduzetnici koji ostvaruju prihode veće od 3 milijuna kuna, porez na dobit plaćaju po stopi od 18%. Utvrđenu poreznu obvezu potrebno je korigirati za različite oblike olakšica, poticaja, oslobođenja i uplaćenih predujmova poreza kako bi se dobila konačna razlika za uplatu ili povrat poreza.

4.4.4. Utvrđivanje i raspodjela dobiti

Nakon što je društvo podmirilo poreznu obvezu iz bruto dobiti, ostaje neto dobit koja će se rasporediti sukladno za to propisanim namjenama. Sukladno članku 220. Zakona o trgovačkim društvima (NN 111/93 – 40/19), neto dobit koja je ostvarena u poslovnoj godini društvo je dužno uporabiti za namjene kako slijedi:

1. za pokriće gubitaka prenesenih iz ranijih godina (ako ih društvo ima);
2. za unos u zakonske rezerve (unos se 5% dobiti nakon pokrića gubitka, sve dok zakonske rezerve ne dosegnu minimalni zakonski iznos od 5% temeljnog kapitala);
3. za unos u rezerve za vlastite dionice (ako ih je društvo steklo ili ih namjerava steći);
4. za unos u statutarne rezerve (ako su one određene statutom).

Dakle, društvo je dužno najprije podmiriti sve akumulirane gubitke iz prethodnih godina. Tek nakon pokrića svih akumuliranih gubitaka društvo može raspoređivati dobit za ostale namjene. Uporaba dobiti za pokriće gubitaka i unos u zakonske rezerve obavezna je za društvo, dok za ostale namjene slobodno odlučuje da li će ih formirati ili ne. Važno je napomenuti da društvo preostali dio dobiti (ako ga ima) može podijeliti vlasnicima tek nakon što se dobit rasporedi sukladno Zakonu o trgovačkim društvima i Zakonu o računovodstvu.

Prema odredbama čl. 19. st. 14. Zakona o računovodstvu (NN 78/15 – 116/18) svako trgovačko društvo koje na datum bilance ima dobit raspoloživu za podjelu članovima društva (nakon što se dobit rasporedi za obvezne namjene prema odredbama Zakona o trgovačkim društvima), dužno je takvu dobit najprije uporabiti za unos u ostale rezerve iz dobiti za pokriće:

1. neotpisanih troškova razvoja u aktivu i
2. dobiti koja se može pripisati sudjelujućim interesima i koja je iskazana u računu dobiti i gubitka, u iznosu koji nije primljen niti se njegova isplata može zahtijevati ako standardi financijskog izvještavanja dopuštaju ili zahtijevaju navedeni način iskazivanja troškova razvoja odnosno dobiti od sudjelujućih interesa.

Međutim, Zakon o osiguranju propisuje određene situacije kada je zabranjena isplata dobiti. Prema odredbama članka 164. Zakona o osiguranju (NN 30/15 – 112/18), „društvo za osiguranje ne smije isplatiti dobit u obliku akontacije dobiti, odnosno dividende ni u obliku isplate iz naslova sudjelovanja u dobiti uprave društva, nadzornog odbora, odnosno zaposlenika ako:

1. je razina prihvatljivih vlastitih sredstava manja od potrebnog solventnog kapitala ili bi se razina prihvatljivih vlastitih sredstava zbog isplate dobiti smanjila ispod potrebnog solventnog kapitala,

2. je razina prihvatljivih osnovnih vlastitih sredstava manja od minimalnog potrebnog kapitala ili bi se razina prihvatljivih osnovnih vlastitih sredstava zbog isplate dobiti smanjila ispod minimalnog potrebnog kapitala,
3. društvo za osiguranje ne ispunjava najmanji stupanj likvidnosti ili zbog isplate dobiti ne bi više ispunjavalo najmanji stupanj likvidnosti,
4. je Agencija društvu za osiguranje odredila otklanjanje nezakonitosti i nepravilnosti u svezi s krivim iskazivanjem bilančnih ili izvanbilančnih stavki i poslovnog rezultata društva za osiguranje te ako društvo za osiguranje nije postupilo u skladu s mjerama Agencije o otklanjanju nezakonitosti i nepravilnosti.“

4.4.5. Ostvarivanje gubitka

Društvo može ostvariti negativni financijski rezultat ili gubitak ukoliko su rashodi veći od ostvarenih prihoda ili u slučaju da je utvrđena porezna obveza veća od računovodstvene dobiti i tada se radi o gubitku poslije oporezivanja.

U slučaju kada je društvo ostvarilo gubitak, također će utvrditi i porezni rezultat (porezni gubitak) koji će biti različit od financijskog gubitka. Porezni gubitak moguće je prenositi pet godina od godine nastanka i iskoristiti u godinama kada se ostvaruje pozitivan rezultat.¹⁰⁵

Gubitak predstavlja odbitnu stavku kapitala, a društvo je dužno utvrditi ima li dostatnu razinu kapitala u odnosu na jamstveni kapital i na ostvarenu granicu solventnosti. Ukoliko ostvarenim gubitkom razina kapitala nije pala ispod razine jamstvenog kapitala i granice solventnosti, tada se gubitak može nadoknaditi iz pričuva kapitala ili se može prenijeti u iduće obračunsko razdoblje. U suprotnom, društvo mora izraditi prijedlog mjera koje će dostaviti nadzornom tijelu te poduzeti radnje u svrhu povećanja kapitala kao što su nove uplate ulagača, poslovnim spajanjima, okrupnjavanjem i drugim radnjama koje će kapital učiniti adekvatnim za osigurateljni posao.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Mićin, K. (2008) op. cit., str. 105

¹⁰⁶ Ibidem., str. 105

5. ZAKLJUČAK

Osiguravajuća društva specifične su financijske institucije čiji je temelj poslovanja preuzimanje i prijenos rizika s pojedinca na skupinu te raspodjela rizika na izjednačenoj osnovi čime se ostvaruje ekonomska zaštita pojedinaca i njihove imovine. Osim osiguranika koji prenose rizik sa sebe na osiguravajuće društvo, koristi od djelatnosti osiguranja imaju i brojni drugi subjekti: financijsko tržište budući da su osiguratelji značajni institucionalni investitori, zatim država čija se korist ogleda u manjoj potencijalnoj intervenciji u slučaju nastanka štetnih događaja, a putem brojnih funkcija koje obavljaju, kao što su socijalna, razvojna i antiinflacijska funkcija, pridonose razvoju cjelokupnog financijskog i gospodarskog sustava neke zemlje. Budući da osiguravajuća društva imaju tako veliki značaj u gospodarstvu, nužan je adekvatan nadzor i regulacija njihovog poslovanja, stoga su to visoko regulirane institucije čije je poslovanje uređeno brojim zakonima, pravilnicima, uputama i standardima.

Društva za osiguranje su poslovni subjekti koji na tržištu nude specifičan proizvod – ugovor o osiguranju. Sklapanje ugovora o osiguranju odrednica je poslovanja osiguravajućih društava. S obzirom da sklapanjem ugovora o osiguranju preuzimaju na sebe rizike drugih subjekata, utvrđivanje i isplata šteta, kada se ostvare preuzeti rizici, druga je značajna aktivnost osiguravajućih društava. Društva za osiguranje također su dužna formirati posebne tehničke pričuve za pokriće preuzetih obveza, a portfelj koji kreiraju investicijskim aktivnostima na financijskom tržištu predstavlja imovinu za pokriće tih pričuva.

Takve specifične aktivnosti društava za osiguranje generiraju i specifične prihode i troškove. Važno je naglasiti kako se računovodstveno praćenje poslovanja i financijsko izvještavanje osiguravajućih društava, osim što se razlikuje od drugih poslovnih subjekata, razlikuje i unutar same industrije ovisno da li se radi o neživotnim, životnim ili kompozitnim društvima. Osiguravajuća društva veliki su poduzetnici i subjekti od javnog interesa te su obveznici primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja. Neživotna osiguranja, koja obavljaju poslove kao što su obvezna osiguranja u prometu, osiguranje imovine i osiguranje od nezgode, dominantna su kategorija osiguranja na tržištu zahvaljujući sveobuhvatnosti vrsta osiguranja koje pružaju. Računovodstveno praćenje prihoda neživotnih osiguranja uključuje prihode od direktnih poslova neživotnih osiguranja kao najznačajniju kategoriju prihoda, zatim prihode od ulaganja i ostale

poslovne prihode. Prihodima se sučeljavaju i rashodi specifični za neživotna osiguranja kao što su štete u osiguranju, promjene tehničkih pričuva, razni materijalni troškovi i troškovi financijskih ulaganja. Navedeni prihodi i rashodi prezentiraju se u izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti, jednom od temeljnih financijskih izvještaja. Osim temeljnih financijskih izvještaja, neživotna osiguranja dužna su sastavljati i dodatne financijske izvještaje kako bi se osigurale još detaljnije informacije vezane za uspješnost poslovanja neživotnih osiguranja.

POPIS LITERATURE

1. Andrijašević, S. i Petranović, V. (1999) *Ekonomika osiguranja*. Zagreb: Alfa
2. Aržek, Z. (2000) *Transport i osiguranje*. Zagreb: Mikrorad
3. Bakran, D., Gulin, D. i Milčić, I. (2016) *Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Hrvatski standardi financijskog izvještavanja*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
4. Bijelić, M. (2002) *Osiguranje i reosiguranje*. Zagreb: Tectus d.o.o.
5. Bijelić, M. i Miletić, V. (2009.) *Osiguranje (i reosiguranje) u globalizaciji*. *Ekonomija/Economics*, 16 (2), str. 311-335
6. CEA (2006) *Solvency II, Introductory Guide*
7. Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007) *Osiguranje i rizici*. Zagreb: RRiF plus d.o.o.
8. Ćurković, M. (2002) *Aktivna obrada šteta u osiguranju*. *Osiguranje*, br. 3/2002, str. 11-15
9. Deloitte (2017) *Sedam razloga zbog kojih bi MSFI 17 „Ugovori o osiguranju“ trebao potaknuti vaš interes*
Dostupno na: <https://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/audit/articles/ifrs-news-2017-6.html>
10. Dražić Lutilsky, I. et al. (2010) *Računovodstvo*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
11. Grawe osiguranje: pojmovi u osiguranju. Dostupno na: <https://www.grawe.hr/pitanja-i-pojmovi/>
12. Grgić, M. (2013) *Harmonizacija propisa iz područja osiguranja i reosiguranja putem pravnog okvira Solventnost II*. *Zagrebačka pravna revija*, 2 (2), str. 161-183
13. Gulin, D. et al. (2001) *Računovodstvo trgovačkih društava uz primjenu Međunarodnih računovodstvenih standarda i poreznih propisa*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođai financijskih djelatnika
14. Gulin, D. i Perčević, H. (2013) *Financijsko računovodstvo – izabrane teme*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
15. Gulin, D. (2018) *Računovodstvo II – evidentiranje poslovnih procesa*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
16. HANFA: Odluka o kontnom planu društava za osiguranje i reosiguranje. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=13012>

17. HANFA: Uputa za primjeni kontnog plana za društva za osiguranje i društva za reosiguranje (pročišćeni tekst). Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=38780>
18. Hladika, M. i Marić, M. (2014) Analiza investicijskog portfelja društava za osiguranje u Republici Hrvatskoj. *Ekonomika misao i praksa*, br. 2, str. 509-540
19. Hrvatski ured za osiguranje (2014.) Čemu zapravo služi osiguranje? Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje. Dostupno na: https://issuu.com/huos/docs/cemuzapravsluziosiguranjepdf_2016_f38b627169aae5?e=1710601/34131557
20. Ivanović, S. (2003) Upravljanje rizikom i osiguranje. *Industrija*, 1 (2), str. 69-82
21. Jovanović, S. (2007) Premija osiguranja neživotnih grana. *Revija za pravo osiguranja*, br. 4/2007, str. 22-29
22. Jurilj, M., Stipić, M. i Ćesić, Z. (2015) Regulative Solvency II kao preduvjet poslovanja osiguratelja u Europskoj Uniji – primjer Republike Hrvatske. *Mostariensia*, 19 (1), str. 117-130
23. Klasić, K. i Andrijanić, I. (2013) Osnove osiguranja – načela i praksa. Zagreb: TEB – poslovno savjetovanje d.o.o.
24. Klobučar, D. (2007) Risk management osiguranje. Zagreb: Tectus d.o.o.
25. Krišto, J. (2010) Osnove Solvency II. Hrvatski ured za osiguranje. Dostupno na: http://www.huo.hr/download_file.php?file=sii-jk-temeljni-tecaj-huo.pdf
26. Labudović, J. (2010) Plasmani društava za osiguranje života. *Glasnik prava*, 1 (1). Dostupno na: <http://www.jura.kg.ac.rs/index.php/sr/11labudovic.htm>
27. Mamić Sačer, I. i Ramač Posavec, S. (2012) Analiza problema praktične primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja u Republici Hrvatskoj. *Ekonomski pregled*, 63 (9-10), str. 541-560
28. Matijević, B. (2017) Osiguranje – instituti, zakonski tekstovi, EU regulativa. Rijeka: Libertin naknada d.o.o.
29. Mićin, K. (2008) Računovodstvo osiguravajućih društava. Zagreb: HASIBO d.o.o.
30. Narodne novine: Zakon o osiguranju. Zagreb: Narodne novine d.d., 30/15 (112/18)
31. Narodne novine: Zakon o računovodstvu. Zagreb: Narodne novine d.d., 78/15 (116/18)

32. Narodne novine: Pravilnik o obliku i sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društava za osiguranje odnosno društava za reosiguranje. Zagreb: Narodne novine d.d., 37/16 (50/19)
33. Narodne novine: Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja. Zagreb: Narodne novine d.d., 23/16 (42/19)
34. Narodne novine: Pravilnik o sustavu upravljanja rizicima. Zagreb: Narodne novine d.d., 154/14
35. Narodne novine: Zakon o obveznim odnosima. Zagreb: Narodne novine d.d., 35/05 (29/18)
36. Narodne novine: Pravilnik o minimalnim standardima, načinu obračuna i mjerilima za izračun tehničkih pričuva prema računovodstvenim propisima. Zagreb: Narodne novine d.d., 72/19
37. Narodne novine: Pravilnik o sadržaju redovitih izvješća i izvješća na zahtjev Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga. Zagreb: Narodne novine d.d., 13/16 (91/16)
38. Narodne novine: Pravilnik o reviziji u društvu za osiguranje. Zagreb: Narodne novine d.d., 78/16 (60/19)
39. Narodne novine: Zakon o porezu na dobit. Zagreb: Narodne novine d.d., 177/04 (106/18)
40. Narodne novine: Zakon o trgovačkim društvima. Zagreb: Narodne novine d.d., 111/93 (40/19)
41. Njegomir, V. (2011) Osiguranje i reosiguranje – tradicionalni i alternativni pristupi. Zagreb: Tectus d.o.o.
42. Rafaj, J. (2009) Tržište osiguranja. Zagreb: HANFA. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=39205>
43. Skendrović, Lj. i Javorović, M. (2016) Osnove računovodstva. Zagreb: Effectus
44. Skipper, H. i Kwon, W. (2007) Risk management and insurance. Malden: Blackwell Publishing
45. Štahan, M. et al. (2014) Računovodstvo trgovačkih društava prema HSFI i MSFI. Zagreb: TEB – poslovno savjetovanje d.o.o.
46. Vašiček, V. (2019) RFI – računovodstvo osiguravajućih društava. Predavanje. Zagreb: Ekonomski fakultet
47. Vaughan, E. i Vaughan, T. (2000) Osnove osiguranja – upravljanje rizicima. Zagreb: MATE

POPIS TABLICA

Tablica 1: Vrste osiguranja unutar skupine neživotnih osiguranja.....	12
Tablica 2: Vrste osiguranja unutar skupine životnih osiguranja.....	13
Tablica 3: Struktura Solvency II.....	23
Tablica 4: Obveze stranaka iz ugovora o osiguranju	34
Tablica 5: Primjer knjiženja promjene prijenosne premije	39
Tablica 6: Primjer knjiženja promjene pričuva šteta	40
Tablica 7: Financijski izvještaji društava za osiguranje	45
Tablica 8: Izvještaj o financijskom položaju (bilanca) društva za osiguranje	46
Tablica 9: Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti društva za osiguranje	47
Tablica 10: Izvještaj o novčanim tokovima društva za osiguranje	48
Tablica 11: Izvještaj o promjenama kapitala društva za osiguranje	49
Tablica 12: Bilješke iz financijske izvještaje društva za osiguranje	51
Tablica 13: Vrste prihoda neživotnih osiguranja.....	56
Tablica 14: Utjecaj pojedinih struktura zarađene premije na prihode neživotnih osiguranja.....	60
Tablica 15: Utjecaj pozicija šteta u osiguranju na rashode neživotnih osiguranja	65
Tablica 16: Stavke povećanja/smanjenja porezne osnovice	73

POPIS SLIKA

Slika 1: Sudionici u poslovima osiguranja	7
Slika 2: Poslovni rizici društava za osiguranje.....	27
Slika 3: Struktura premije osiguranja	57
Slika 4: Sistematizacija rashoda neživotnih osiguranja.....	64
Slika 5: Izvadak iz PD obrasca za 2018. godinu	72

ŽIVOTOPIS

OSOBNİ PODACI	
Ime i prezime	Antonio Mladar
Datum i mjesto rođenja	17.11.1990., Split
E-mail	amladar@net.efzg.hr
OBRAZOVANJE	
Fakultet	Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu listopad, 2018. – Diplomski sveučilišni studij Računovodstvo i revizija Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu srpanj, 2013. – rujan, 2018. Preddiplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije
Srednja škola	Srednja strukovna škola Blaž Jurjev Trogiranin rujan, 2005. – svibanj, 2009. Hotelijersko-turistički tehničar
RADNO ISKUSTVO	
rujan, 2019. -	Mazars Cinotti Audit d.o.o. Asistent u reviziji
rujan, 2016. – rujan, 2019.	UNIQA osiguranje d.d. Sektor obrade šteta i osigurateljno pravnih poslova
DODATNA ZNANJA I VJEŠTINE	
Strani jezik	Engleski jezik (aktivno znanje) Talijanski jezik (pasivno znanje) Ruski jezik (pasivno znanje)
Rad na računalu	Odlično znanje rada i snalaženja na računalu Napredno korištenje MS Office paketa (Word, Excel, PowerPoint, Outlook, Access)
Vozačka dozvola	B kategorija